БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1963 ч. ОКТЯБРЬ 3 ЧЕТВЕРГ № 235 (5639).

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 көп.

Ажаап алыышкынны болгаш күрүнеге тараа садарын дүрген доозарының шалыпчы неделязы чарлаттынган

★ ★ ★ ★

СЭКП ОБКОМУНУҢ БЮРОЗУНДА

Дүжүт ажаап алыышкынын болгаш күрүнеге тараа садарын доозарын дүргедедир талазы-биле хемчеглер дугайында

Дыка хөй колхозтарда болгаш совхозтарда дүжүт ажаап алыышкыны багай чоруп турарын СЭКП обкомунун бюрозу демдеглээн. Октябрь 1-де байдал-биле алырга республикада 51 муң гектар тараа культуралары ам-даа ажаап алдынмаан. Таңды колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелиниң колхозтары болгаш совхозтары дүжүт ажаап алыышкынын дендии оожум болгаш организас чок чорудун турар. Ында 24 муң гектар тараа культуралары ам-даа бастыртынмаан. «Тыва», «Чыраа-Бажы», «Найырал», «Улуг-Хая» болгаш «Өөк» совхозтар дүжүт ажаап алыышкынын уламдыктырган. Оларда 2-ден 3 муң гектар чедир тараалар ам-даа сыпта хевээр, а «Тиилелге» совхозтуң тараазының чартык кезии ажаап алдынмаан.

Күрүнеге тараа садары мырыңай багай чоруттунуп турар. Таңды бүдүрүлге эргелелиниң чамдык колхозтары болгаш совхозтары күрүнениң белеткел пунктуларынга тараа дужаарын саададып, чамдык ажыл-агыйларның удуртукчулары тараа дужаарының темпилерин дүргедедириниң орнунга чүзүк-баазын саналгалар кылып, күрүнеге тараа дужаарының хемчээлин эвээжедирин партия, совет органнарындан дилээрин ораллаып, ооң-биле күрүнеге удур хөөнүү илередип турар.

Таңды районнуң ажыл-агыйлары шаннарда хөй санныг барааныг тараалыг тургаш-ла сентябрьның үшкү он хонуунда чүгле ол чылдагаанарбиле белеткел пунктуларынче тараа сөөртүрүнүң темпизин дыка кызырган. Таңды бүдүрүлге эргелелиниң начальниги эш Куценко болгаш партком секретары эш Сухачев дүжүт ажаап алыышкынын багай организастап, колхозтарның болгаш совхозтарның удуртур кадрларының аразында олутпай-шүшпеп болгаш харысалга чок чорук-биле эптежип, күрүнеге тараа садарын саададып турар ажылдакчыларга эргежок чүгула политиктиг унелел бербейн турар.

Автотрестиң эргелекчизи эш Антышев дүжүт ажаап алыышкынында болгаш белеткел пунктуларынче тараа сөөртүр ажылда автотранспорттун үүктел чок ажылын организастаар хемчег албаан. Сөөлгү үеде автомобильдер чолаачылары ажыл-агыйлардан массалыы-биле чаныт чоруур чоруктар турган, ол болза «Тиилелге» совхозка болгаш дуржулга станциязынга комбайннар аная турар чорукту болдурган. Тараа сөөртүлгезинде ажылдап турар хөй чүк сөөртүр машиналарны тараа белеткеддери-биле холбашпаан өске ажылдарже чардыктырар чорукту эш Антышев кылып, ооң-биле тараа сөөртүлгезиниң темпизин кошкадырынга дузалап турган. Чүгле автотрестиң буруузу-биле Таңды районнуң колхозтарының болгаш совхозтарының шаннарынга 3 муң тонна хире тараа мөөңеттиннеп болгаш үр үеде белеткел черлеринче сөөртүнмейн чыткан.

СЭКП обкомундан хөй удаа сагындырын турбуже, чамдык районнар ангыс андарыышкынын мурнукузу ышкаш багай организастап турар. Ол ажылды Чөөн-Хемчик, Тес-Хем болгаш Өвүр районнарның колхозтары база совхозтары оожум темпилиг чорудун турар.

Дүжүт ажаап алыышкынын, күрүнеге тараа садарын, ангыс андарылгазын болгаш үрезин уруушкунун организастап турарында бо бүгү улуг четпестер болза көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунун бо эң чугула ажылдарны багай удуртун, бүдүрүлге эргелелериниң ажылдакчыларына болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге көдээ ажыл-агыйда ажыл-херектиң байдалы дээш кошкак негелде салып турарының база түңнели болур.

СЭКП обкомунун бюрозунун **доктаатканы болза:**

Октябрь 1-ден 7-ге чедир дүжүт ажаап алыышкынын доозар талазыбиле шалыпчы неделяны чарлаар. Тараа культураларының ажаап алыышкынын доозарының хуусааларын мынчаар доктааткан: Таңды бүдүрүлге эргелелинге октябрь 7-де; Чөөн-Хемчик болгаш Тес-Хем бүдүрүлге эргелелдеринге октябрь 5-те.

Күрүнеге тараа дужаарын доозарының хуусаазын бүгү колхозтарга болгаш совхозтарга октябрь 10-дан орай эвесте деп доктааткан.

Тараа ажаап алыышкынының темпизин күштелдирер хемчегларни албаны база күрүнеге тараа садарын организастаарынче кичээнгейни кошкатканы дээш Таңды бүдүрүлге эргелелиниң начальниги эш Куценкону болгаш партком секретары эш Сухачёвту доңгуткан. Дүжүт ажаап алыышкынынга болгаш белеткел пунктуларынче тараа сөөртүлгезинге автотранспорттун багай ажылы дээш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазының ораллакчызы эш Коссов биле автотрестиң эргелекчизи эш Антышевти шыңгыы сагындырган.

Автотранспортту ажыглаарынга корум-чурумну тургузар талазы-биле ажылды күштелдирерин, сагылга-чурум чок чамдык чолаачылар-биле, тараанны оорлаар чорук-биле база ажыл үезинде чолаачыларын арагалаар чоруу-биле шыңгыы демиселди чорударын республиканың хөй-ниити корум-чурум камгалалының министри эш Алдын-оолга дааскан.

Бүгү колхозтарга болгаш совхозтарга үрезиннерни шын урганын он хонук хуусаада хынаарын, тарааның немелде күрлавырларын илередип, ону күрүнеге дужаарын хандырарын көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунга сүмелээн. Шөлдерни ийиден эвээш эвес катап илиртеп тургаш, картофельдиң немелде чыылдазын бүгү черлерге чорудар.

Белеткел пунктуларында, ол ышкаш колхозтарның, совхозтарның шаннарында, складтарында тараанның камгалалы дээш шыңгыы контрольду тургузарын республиканың прокуратуразынга (эш Дорун-оол), хөй-ниити корум-чурум камгалалының министерствозунга (эш Алдын-оол), көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунга, бүдүрүлге эргелелдериниң партком нарынга дааскан. Тараанны үреп бексыраткан болгаш төтчеглээн буруулуг кижилерни шыңгыы харысалгага киирер.

Аңныыр сезону келген

Тыва республиканың девискээри үнелиг өлүк аңнар-биле аажок байлак. Бистиң анчыларывыс чуртка чыл бүрүде-ле хөй санныг «чымчак алдынны» белеткеп турар.

Чеди чылдың бешки чылында республиканың анчыларының мурнунда улуг сорулгалар салдынган. Бүгү аңныыр сезонунда 700 мундан эвээш эвес рубльдиң өлүүн олар белеткээр ужурлуг. Бо улуг сорулганы чедиишкинниг күүседир дээш, чамдык районнар аңныыр сезонунуң кампаниязына хайыыышкынны белеткеп турар. Каш-ла хонгаш, аңнаашкынче аъттанып үүнүптер үе келген.

Республиканың кол аңныыр ажылдыг району — Тожунун анчылары боттарының слёдунга өрткен аңныыр сезонунуң түңнели болгаш бо сезонда сорулгаларын тодаргай чугаалашканнар. Диин ховар деп чылдак хап, ас, кырза, күзен чергелиг өскедаа өңнүг аңнар сүрбейн, кол күштү чүгле киш аңнаарынче угландырган турганындан районнуң өлүк белеткелиниң планы 30 ажыг-ла хуу күүсеттинген чорукту слёттуң киржикчилери буруу шапканнар.

Күрүнеге 700—800 рубльдиң өлүүн кииргеш, анчыларның бүгүэвилел социалистиг чарыжының типлекчилери болган Бараан Серинчик, Кол Нагазы, Бараан Орай-оол, Ак Мырлаа, а ол ышкаш, төрээн колхозунга 100 ажыг диинни, 10 кишти киирген 80 харлыг Ак Диленчи оларның эки түңнелдери өлүк тывыжын көвүдедип болурун херечилеп турар тода чижек бо-дур.

Бо сезонда үстүнде чугаалаан четпестерни болдурбазын районнуң анчылары дугуржуп алганнар. Районга ниитизи-биле 350,9 мун рубльдиң өлүүн белеткээр планны олар изиибиле хүлээп алган. Ону күүседир дээш районнуң 360 ажыг колхозчулары, Сыстыг-Хем аңныыр-тывыш ажыл-агый черинин штаттыг болгаш кереэ чарган 170 база Хам-Сырада кооператив аңныыр-тывыш ажыл-агый черинин болгаш районнуң анчыларының эки-тура ниитилел салбырының хөй санныг анчылары чаа аңныыр сезонунга хайыыышкынны белеткеп келген.

Анчыларның дыка хөйү өлүк планын күүседири дээш бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Чижээ, «Совет Тыва» колхозта Кол Нагазы, Бараан Дажырган олар кайызы-даа 25 кишти, 200-тен эвээш эвес диинни колхозунга киирерин хүлээнгеннер.

Күрүнеге 98,9 муң рубльдиң өлүүн киирер ужурлуг Каа-Хемден Ужеп кооператив аңныыр-тывыш ажыл-агый черинин анчылары болгаш 65,2 муң рубльдиң өлүүн белеткээр Тес-Хем райондан ыраккы «Тере-Хөл» колхозтуң ажыл-ишчилери аңнаашкынга база-ла чедиишкиннинг белеткеп турарлар.

Бо аңныыр сезонунда аңныыр-тывыш ажылынга белеткелдиң болгаш ону чорударының дугайында СЭКП обкомунун болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бо чыллыг август 12-де доктаалынга колхоз, совхоз бүрүзүнге коммунистер, комсомолчулар баштаан аңныыр бригадаларны болгаш зооларны тургускулааш, өлүк тывыш талазы-биле онаалгаларны оларга бээрин, анчыларны аът-хөл-биле хандырарын айыткан. Ындыг турда-ла, Тожу район биле «Тере-Хөл» колхозту санаваска, аңныыр бригадалары кайы-даа районнарның колхозтарында болгаш совхозтарында тургустунмаан.

Оон туржук чамдык ажыл-агыйларның удуртукчулары ам безин ол доктаалды күүседириниң ойталаарын ораллажып турар-ла, Чижээ, «Өөк» совхозтуң директору эш Лихтин—совхозтуң ажылчыннарын аңнадып үндүрбес мен, оларга аът-хөл-даа бербес мен—деп, чоокта чаа медеглээн. Ол ышкаш, республикада аңныыр талазы-биле ийиги черни эзлеп турар Каа-Хем районнуң чамдык колхозтарының удуртукчулары дүжүт ажаап алыышкыны доозулбаанда, аңныыр сезонунга белеткелди чорудун шыдавас бис дээр янзылыг шын эвес хөөнүү илередип турарлар.

Өлүк планын күүседири — ол дээрге бүгү районнарның ажыл-агыйлар удуртукчуларының чугула хүлээлгези болур. Харын-даа, аңныыр сезонунуң үезинде дуржулгалыг анчы ажылчын, албан-хаакчыларга эдлчелиг болгаш төлевир чок шөлээлерни тыпсып тургаш, аңнаашкынче оларны организастаар херек.

Анчыларның хүнезининге хереглээр саржаг, кургаткан сүт, сухарай, далган чергелиг эргежок чугула продукцуларны аңныыр-тывыштыг кол районнарга дүрген чедирер ужурлуг тургаш, респотребсоюзтуң баштаар черинин даргазының ораллакчызы эш Серёдкин, Тыва аъш-чем хандырылга черинин начальниги эш Осмаловский олар ол чугула хүлээлгезин амдыгаа чедир күүсетпээннер.

Респотребсоюзтуң садыг базазы Кызылдың хлеб заводундан бүгү аңныыр сезонунда аңчыларга четчир хемчээлдиг сухарайны алган тургаш, ону өске сорулгаларга чарыгдаан, ол ышкаш Бии-Хем, Каа-Хем болгаш Улуг-Хем районнар сухарайга белеткээри-биле көрдүнген далганны өскээр ажыглап төтчеглээн, Сесерлиг сельпозу (даргазы эш Эртине) Севи участогунче аъш-чем продуктуларын чорудун бербээн чорук анчыларының хандыылгазынга чамдык бергедээшкинни таварыштырган.

Өлүк белеткээри болгаш күрүнеге киирери республиканың ажыл-агый болгаш политика талазы-биле чугула сорулгаларының бирээзи. Бо ажылга бүгү районнарның 3150 ажыг анчыларын хаара тудуп киириштирери көрдүнген. Ынчангаш парткомнар, райкүүскомнар болгаш колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелдериниң удуртукчулары бүгү анчыларны аңнаашкынче организастыг аътка-рар, өлүк тывыжының күрүне планын хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр күүседир, ооң шынарын бедидер дээш, оларның аразында социалистиг чарышты калбартыр хүлээлгелиг.

Тайгаларда анчы бригадаларже солун, сеткүүлдерни чедирерин организастап, анчылар ортузунга масса-политиктиг болгаш тайылбыр ажылдарын чорудар тускай агитаторларны коммунистерниң, комсомолчуларның иштинден томуйлап чорудар сорулга районнарның парткомнарының мурнунда салдынган.

Бистиң белеткел организацияларывыстың болгаш анчыларның эки-тура ниитилелиниң удуртукчулары болза өлүктү белеткеп дужаар ажылга сонуургалдыг бүгү кижилер-биле кереэлерни чарарын эң дүрген доозар, өлүктүң шынарын бедидерин хандырар сорулга-биле ону эң баштай болбаазырадырының нарын аргаларын көргүзүг чуруктарын парлап үндүргеш, анчыларның бригадаларынче тарадыр ужурлуг.

Белеткел организацияларының ажылдакчылары тайгаларда анчылар доктаар бажыңнарны септеп, орудтарны аштап, өлүк аңнарның эң-не хөйү-биле мөөннешкен черлерин баш үдур илередип, анчыларның кол күүжү ол черлерже угландырар ажылды организастаары эргежок чугула.

Аңнаашкынга киржир ужурлуг бүгү анчыларны калбаа-биле хаара тудуп киириштирерин хандырар болза, Төрээн чурттуң өлүк белеткелиниң планын олар чедиишкинниг күүседип шыдаарлар. Ону чедип алыры—бистиң партия, совет болгаш белеткел организацияларывыстың, бүгү анчыларның чугула хүлээлгези.

Мурнакчылар рапорттап тур

Каа-Хем районнуң „Кызыл тук“ колхозунуң даргазы эш ФОМЕНКОГА

Партия организациязының секретары эш ГРАХОВКА

Комсомол организациязының секретары эш КОЛОБОВАГА

Күрүнеге сүт болгаш дүк садар талазы-биле чыл хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткени-биле СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели «Кызыл тук» колхозтуң эр, херээжен колхозчуларына, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге байыр чедирип, пландан ажыр 20 тонна сүттү дужаар база тараа болгаш эт садарының чыл планын хуусаа бетинде күүседир дугайында силерниң шиитпириңерни деткип тур.

Көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-ишчилери дүжүт ажаап алыышкынын дүрген доозарынга күштерин харамнанмас, үрезиннерни бүрүнү-биле уруп алыр, эргежок чугула хемчээлдиг аңгысты андарып алыр, келир мал ыыштагладыышкынынга эки белеткенир, мал чемнериниң эргежок чугула курлавырын тургузар, мал кажааларын, суггарылганы, ол ышкаш малчыннар чурттаар черлерни белеткээр, ниитиниң мал ажылын улам ыңай хөгжүдери дээш социалистиг чарышты улам калбартыр, ол болза Улуг Октябрьның байырлалынга талептиг белек болур деп бүзүрелин СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели илергейлеп тур.

СЭКП ТЫВА ОБКОМУ. ТЫВА АССР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ.

СЭКП Тыва обкомунга Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге

СЭКП-ниң XXII съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан база Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 46 чыл оюн уткувушаан, «Кызыл тук» колхозтуң колхозчулары күрүнеге сүт болгаш дүк садарының чыл планын күүседирин хандырган. Октябрь 1-ге чедир күрүнеге 213 тонна сүттү, 92 центнер дүктү саткан. Боттарының аргаларын болгаш курлавырларын санап көргеш, «Кызыл тук» колхозтуң колхозчулары чыл төнчүзүнге чедир күрүнеге немелде 20 тонна сүттү садарын хүлээндивис, дүжүт ажаап алыышкынын, күрүнеге тараа садарын, үрезин уруушкунун болгаш малды ыыштаглаашкынга белеткээрин эң дүрген доозарынче хемчегларни ап тур бис.

«Кызыл тук» колхозтуң даргазы ФОМЕНКО.
Парторганизациязының секретары ГРАХОВ.
Комсомол организациязының секретары КОЛОБОВА.

Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң даргазы эш БАРХАТОВКА

Партбюро секретары эш ФЕДОРОВКА

Колхозтуң агроному эш БРАГИНГЕ

Күрүнеге тараа садарының чыл планын хуусаа бетинде 2662 тоннага болгаш дүк садарын 95 центнерге күүсеткен Ленин аттыг колхозтуң эр, херээжен колхозчуларына, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге СЭКП Тыва обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели байыр чедирбишаан, күрүнеге тараа садар хүлээлгени база эт болгаш сүт дужаарын хуусаа бетинде күүседир деп силерниң шиитпириңерни изии-биле деткип тур.

Бүрен-Бай-Хаактың ажыл-ишчилери боттарының хүлээлгезин күүседиринге бүгү-ле күштерин салыр, малдың келир ыыштагладыышкынынга белеткелдер талазы-биле бар аргаларны долузу-биле ажыглаар, мал чемнериниң эргежок чугула курлавырларын тургузар, мал кажааларын болгаш малчыннарга чурталга бажыңнарын эки белеткээр, бүгү-ле планныг көргүзүглериниң күүселдези дээш социалистиг чарышты улам калбартыр дээрзинге изиг бүзүрелин СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели илередип тур.

СЭКП ТЫВА ОБКОМУ. ТЫВА АССР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ.

СЭКП Тыва обкомунга Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге

Каа-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң эр, херээжен колхозчулары күрүнеге тараа, дүк садарының талазы-биле планныг онаалдазын күүсеткенин, 2600 тонна тарааны, 94 центнер дүктү садар тургаш, Бүрен-Бай-Хаактың 2662 тонна тараазын, 95 центнер дүгүн сатканын СЭКП обкомунга болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинге илеткеп тур.

Күрүнеге эт, сүт садар планнарны база тарааны садар талазы-биле социалистиг хүлээлгелерни күүседир дээш бүгү-ле хемчеглерни колхозтуң партбюрозу, баштаар чери ап турар.

Колхоз даргазы БАРХАТОВ.
Партбюро секретары ФЕДОРОВ.
Колхозтуң агроному БРАГИН.

Көдээ ажыл-агый ажылдарының хүн демдеглели

Чылыг хүннер улам-на эвээжел турар. Хүндүс биче чылып турзадаа дүне доңат дүжүп, хат хадып, сыпта тарааларны тогладып дужүрүп турар. Ажыл-агыйларның хөй кезиниң ажыл-ишчилери тараа культураларының кезилдезин болгаш бастырылгазын дүрген доозар дээш далажып турарлар.

Каа-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели күрүнеге тараа садарының планын күүсеткениниң дугайын илеткээн. Бүрен-Бай-Хаактың ховуларындан 2662 тонна тараа күрүне шыгжамырында кирген. Ол колхоз 2600 тонна тарааны күрүнеге садар планныг турган. Ук артельдиң ховуу ажылдакчылары ам 4 муң тонна тараанны садар талазы-биле хүлээлгезин күүседир дээш бүгү хемчеглерни ап турар. Ол районнуң «Тиилелге» колхозу дүжүт ажаап алыышкынының болгаш тараа белеткелдериниң талазы-биле мырыңай чоокка чедир мурнакчы ажыл-агый кылдыр демдеглеп турган. Ынчалзажок сөөлгү хүннерде күш-ажылчы күженишкин ында илези-биле кошкай берген. Ажыл-агый чүгле тараа кезилдезин оожум чорудун турар эвес, харын күрүнеге тараа садар ажылды база оожум темпилиг чорудун турар апарган.

Хүлээлгелер ап, оларны чарлаары-биле ажыл аңаа бүде бербесле болгай, эштер Зайцев болгаш Глазырин. Ол хүлээлгелер дээш шудургу демисежир, күрүне мурнунга хүлээлгени ханызы-биле мөдереп билип, база ук хүлээлгени чедиишкиннинг күүседир херек.

Ындыг янзылыг чорук Таңды, Чөөн-Хемчик болгаш өске-даа районнарның чамдык ажыл-агыйларында бар. Республиканың колхозтарында болгаш совхозтарында дүжүт ажаап алыышкынын база күрүнеге тараа дужаарын доозарының темпилери дендии багай чоруп турарын партияның область комитединиң октябрь 1-де болган бюро хуралынга ооң ужурунда чугаалажып көрген. Амга чедир 50 ажыг муң гектар шөлдүң тараа культуралары ажаап алдынмаан, ынчаарга күрүнеге чүгле ийи миллион чеди чүс муң пуд тараа саттынган. Ажаап алыышкынны республикага баштай эгелээн «Тыва», «Чыраа-Бажы», «Найырал», «Улуг-Хая», «Өөк» совхозтарда амга чедир 2-ден 3 муң га чедир тараа сыпта турбушаан.

Тарааны малга чидиртир, сөөртүр болгаш шаннарга кадагалаар үеде боллунуп турар чидириглер-биле колхозтар болгаш совхозтар шиитпирлиг демисел чорутпайн, тараанны эки арыглаар деп чылдакбиле ону күрүнеге садарын саададып турар. Чижээ, дуржулга станциязы ооң шаннарында муң ажыг тонна бараанныг тараа чыдырдала сөөлгү ийи хүн иштинде чүгле 173 тонна тараанны дужааган. Республиканың ажыл-агыйлары ховуларда саваңны бөлүп ажаарынче амга чедир кичээнгей салбайн турар.

Дүжүт ажаап алыышкынын болгаш тараа белеткелдерин чорудар ажылда бо бүгү четпестер болза, көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунуң, парткомнарының, бүдүрүлге эргелелдериниң, ажыл-агыйларның удуртукчуларының болгаш тускай эртемниглериниң талазындан багай удуртулганың түңнелинде болдунган.

Бүгү колхозтарда болгаш совхозтарда үрезин уруушкунунуң шынарын 10 хонук хуусаа иштинде хынап көөрүн, тараанны немелде күрлавырларын илередирин болгаш ону күрүнеге дужааттырарын, республиканың ажыл-агыйларынга саваң бөлерин октябрь 14-ке чедир доозарын хандырарын көдээ ажыл-агый продуктуларының бүдүрүлге болгаш белеткелдер министерствозунга СЭКП обкомунуң бюрозу дааскан.

Шөлде мажакталып төктүп калган картофельди аъш-чем хереглелинге болгаш малга чидиртиринге ажыглаар сорулга-биле картофель тараан шөлдерни коптарып илиртээр ажылды организастаар.

Районнарның партия комитеттери, республиканың прокуратура органнары белеткел пунктуларында, ол ышкаш колхозтарның база совхозтарның шаннарында болгаш складтарында тараанның кадагалалынга шыңгыы контрольду тургузар хүлээлгелиг. Тараанны үредел база төтчеглээнинин талазы-биле буруулуг кижилерге шыңгыы харысалга хүлээдир ужурлуг.

БАЛГАЗЫНЧЫЛАР МУРНАП ТУРАР

Чеди чылдың бешки чылының дүжүдүн ыысна хуусаада чидириг чоокка ажаап алыр болгаш күрүнеге тараа садар талазы-биле ажылдың сөөлгу хүннерде нанчаар чоруп келгениниң дугайында айтырыгны, Таңды районнуң парткому болгаш райкүүском чугаалажып көрген.

Дүжүттү чидириг чоокка ажаап, күрүнеге хай тараанны садар дугайында бедик хүлээлгени алгаш, республиканың бүгү тараажыларынга патриотчу ыыгырыгны үндүрген «Революцияның чалбыыжы» колхоз (даргазы Гудков, партия организациязының секретары Кунаев, кол агроном Чуева) сөөлгү он хонукта дүжүт ажаап алыышкынының болгаш күрүнеге тараа садарының темпизин дыка дүргедедирин чедип ап, амга чедир ниитизи-биле күрүне шыгжамырынга 4810 ажыг тонна тараанны уруп, хүн бүрү 200 тоннадан эвээш эвес тараанны тараа хүлээп алыр черлерже чүдүрүп чорудуп турар.

Балгазынчыларның сөзүнге зз болуп, эң-не бүдүрүнчүлүг ажылдап турарын барымдаалааш, парткомнуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун оларга ыыпсыр деп дүүн шиитпирлээн.

«Совет Россия» көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-ишчилериниң база сөөлгү хүннерде дүжүт ажаап алыышкынының техниказын эки ажыглап, күрүнеге тараа садарының темпизин дүргедеткенин демдеглээн.

Районнуң чамдык ажыл-агыйлары дүжүт ажаалдазын шапкынчыдар болгаш тараа дужаалдазын дүргедедир талазы-биле боттарының бар аргаларын чөп ажыглавайн турар. «Коммунизмниң херели» колхоз (даргазы Агапов, партия организациязының секретары Тембрек) тараа садарының онаалгазының чүгле 50 хуузун күүсеткеш, сөөлгү он хонукта тараа хүлээп алыр черлерже чаңгыс килограмм-даа тараанны чүдүрүп чорутпаан. Ынчаарга ам-даа элээн хай тараанны Төрээн чуртка берип болурунуң бүгү-ле аргалары бо ажыл-агыйда бар болуп турар.

Кур черниң «Тиилелге» совхозу тараа дужаалдазының темпизин сөөлгу хүннерде дыка кошкадып, ортумаа-биле хүнде-ле 200 тонна тараанны чүдүрүп чорудуп турар. Бир эвес ажаап алыышкынның техниказын чөп ажыглап, тараа ажылында бүгү кижилерниң ажыл-ижин бедик бүдүрүкчүлүг организастаар болза, «Тиилелге» совхоз тараа хүлээп алыр черлерге хүнде-ле 600—700 тонна тараанны дужаап шыдаар аргалыг. Ам хамык ужур ажылды шын организастаарында болгаш шан бүрүзүн бүдүрүнчүлүг ажыглаарында болуп турар.

РЕСПУБЛИКАДА КҮРҮНЕГЕ ТАРАА САДАРЫНЫҢ ЧОРУП ТУРАРЫ

(1963 чылдың октябрь 1-ге чедир, хуу-биле)

Районнар, ажыл-агыйлар	Саткан тараа
Каа-Хем	63,4
Таңды	47,3
Бии-Хем	10,7
Таңды эргелел	**48,0**
Чөөн-Хемчик	41,0
Улуг-Хем	11,5
Барыын-Хемчик	4,3
Чөөн-Хемчик эргелел	**21,4**
Тес-Хем	41,6
Өвүр	—
Тес-Хем эргелел	**34,6**
СОВХОЗТАР:	
«Сүт-Хөл»	54,5
«Тиилелге»	46,2
Дуржулга станциязы	41,6
«Межегей»	34,8
«Чыраа-Бажы»	30,7
«УТКА 25 чылы»	17,8
«Улуг-Хая»	10,3
«Найырал»	9,3
«Элегес»	7,8
«Барлык»	7,8
«Шекпээр»	6,3
«Өөк»	5,3

Республиканың ажыл-агыйлары ниитизи-биле 2 миллион 731 муң 900 пуд тараанны күрүне шыгжамырынга уруп, тараа садарының планын 40,6 хуу күүсеткен.

Каа-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң комбайнеру Доктаал Адыя сезонда тараанны «СК-3» комбайн-биле 320 гектарны ажаар деп хүлээлгени алган. Бодунуң хүлээлгезин комбайнер элээн ажыр күүсеткен. Чүл дээрге, сентябрьның 27-ге чедир 510 гектар черден тараанны ол ажааган болгаш ам-даа ажаалданы үргүлчүлеп турар. Ол болза Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга төлептиг белек болур.

ЧУРУКТА: комбайнер Доктаал Адыя.

Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ КОМИТЕДИНИҢ VII ПЛЕНУМУ

Чуртталга тудуунда хожудаашкынны ажып эртер

СЭКП-ниң Төп Комитеди болгаш Совет чазак капитал тудугга, ылаңгыя ажылчы чоннарга чуртталга бажыннарының тудуунга дыка улуг кичээнгейни салып турар. Ындыг-даа болза чуртталга айтырыы ам-даа шиитпирлеттинмээн, ол айтырыг амыдырында онза чугула болуп турар. Партияның Тыва өбкомунуң октябрьның 1-де болган эдлеглиг пленуму бодунуң ажылын анаа тураскааткан. «Республикада чуртталга тудуунуң планының күүседлезинин чоруп турарының дугайында» илеткелди республиканың Министрлер Чөвүделиниң даргазы эш **М. К. Мендуме** кылган.

Бистин чуртувуста тудуг дээрге материалдыг бүдүүлгенин, совет улустун чаагай чоруун болгаш культуразын бедидериниң эң чугула адырларының бирээзи деп илеткелчи чугаалаан. СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың өзүп турар материал-техниктиг дузаламчызының ачы-хавыязында Тыва АССР-де капитал тудугнун хемчээли чыл санында улгадып турар. Чеди чылдың дөрт чылдарының дургузунда Кызылдың төп электростанциязын, пиво заводун, эдээн каш школаларны, эмнелгелерни ажыглалга киирген. Аар индустрияның биргизи болур «Тыва дагдуу» болгаш «Тыва кобальт» комбинаттарны тудуп турар, республиканың улус ажыл-агыйынга чугула ужур-дузалыг Улуг-Хемни болгаш Хемчикти кежилдир көвүүрүглерни туткулаан, Ак-Довурак — Абазанын автомобиль оруун тудуп турар.

Республиканың хоорайларындаа, көдээ черлеринде-даа чуртталга тудуу калбаа-биле чоруп турар. Чеди чылдың чүгле дөрт чылдарында колхозтарда болгаш совхозтарда 3600 ажыг чуртталга бажыннарын туткан, чаа-чаа суурлар тыптып келгилээн. Эмнелге пунктуларын болгаш школаларны, уруглар садтарын болгаш ясилерин, клубтар болгаш библиотекаларны туткулаан. Ол үеним дургузунда чуртталга тудуу улуг делгерээшкиниг болган. Хоорайларда, суурларда 150 мың дөрбелчин метр чуртталга шөлүн ажыглалда киирген. Орта 8 миллион ажыг рубльди шиңгээдип алган. Оон ыңай хоорайларның болгаш ажылчын суурларның чуртта́кчы чоннары боттарының күсели-биле болгаш күүне чаэшкининиң дузаламчызы-биле 47 мың дөрбелчин метр чуртталга шөлүн тудуп алганнар. 1958 чыл-биле дөмейлээрге бо чылдың эгезинге чедир республиканың чуртталга фондузу 34 хуу улгаткан. Сөөлгү чылдарның дургузунда хөй каттырлыг, чаагайжыдыр туттунган чуртталга бажыннарын тударынче угланышкын алдынган.

Ындыг-даа болза республикада чуртталга тудуунун төмпизи ам-даа чавыс, чуртталга айтырыын ам-даа четпес шиитпирдеп турарын миннир херек деп, эш Мендуме айткан. Ол бүгүнүн чылдагааны болза ажылагый болгаш тудуг организацияларының, колхозтарның болгаш совхозтарның удуртукчулары чуртталга тудуу дээш ам-даа ёзулуг ажылдаваанында боон турар. Эрткен дөрт чылдарның дургузунда тудугга берген акша-хөрөнгиден 1 миллион 30 мың рубль шиңгээттинмээнин, ынчангаш чуртта́кчы чон 12 мың ажыг дөрбелчин метр чуртталга шөлүн чедир албаанын чугаалааргa-ла маңаа четчир. Бо талазы-биле бурунгаар шимчээшкин ам база чок боон турар. Чуртталга тудуунга капитал салыышкынның планы 8 айлар дургузунда республикага ниитизи-биле 83 хуу күүсеттинген. Чуртталга бажыннарын ажыглалга дужаары оонда дора болуп турар. Ону планга бодаарга чүгле 37,3 хуузун ажыглалга киирген.

Даг-руда комбинадының (директору эш Туровец) бүдүүлгелеринде чуртталга тудуунга үндүрүп берген акша-хөрөнгини сула ажыглап турар. Бир дөрбелчин метр чуртталга шөлүнүң херек кырында бот-үнезин мында сметага удур 3—6 хуу бедиткен, Ак-Довуракта чуртталга тудуун ам херек кырында соксаткан, ынчаарга чагыкчы—даг-руда комбинады ону чорудар дээш эргежок чугула хемчег албайн турар.

Чуртталга тудуу Кызылда онза багай боттанып турар. Капитал салыышкынның чыл планын мында сес айлар дургузунда 49 хуу күүсеткен. Ол хамыктың мурнунда тудугнун чорудулгазы дээш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүделиниң чанында капитал тудуг килдизинин (начальниги эш Иванов), Кызыл хооркүүскомнун (даргазы эш Красный) болгаш партия хооркомунун (секретары эш Киселев) талазындан контрольдуң багаймының түнели болган. Кызылдың кол тудуг организациязы болур «Кызыл-тудуг» эргелелиниң ажылын анализтеп көргеш, илеткелчи ол организация сөөлгү чылдарның дургузунда чаа техниканы алган, коммунист эш Долгихтин комплексилиг бригадазы ышкаш хөй санныг, бедик квалификациялыг ажылчыннар ажылдап турар эш Косинцаваның чазаныкчылар бригадалы, эштер Ельшованың, Чудановскаяның болгаш оон-даа өскелерниң бригадалары ажылдап турар.

Ындыг-даа болза мында мурнакчыларның дуржулгазын нептеретпейн турар, коллективтерде масса-политиктиг ажыл кошкак. Ынчаарга СЭКП-ниң хооркому-даа, тудуг эргелелиниң партия организациязы-даа аңаа чугула дуза көргүспейн турар. Тудуг объектилеринде ажылчыннарның күш-ажылын ам-даа кошкак организастан турар, тудугнун технологиязы дээш контроль чок, күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр фактылар массалыы-биле боон турар, ажылды үрей кылыр чоруктар бар, тудуг материалдарын ажыл-агыйжы эвес көөр чоруктар ам-даа бар. Ол бүгү чоруктар ажылды катап кылыр, чуртталга бажыннарын ажыглалга киирериниң хуусаазын сонгаарладып чорукту болдуруп турар. «Кызыл-тудугда» кадрларны белеткээр болгаш оларны ажылга быжыглаар ажылды багай чорудуп турар.

Улуг буруу субподрядтыг организациялар болгаш чагыкчыларга хамааржын турар. Чижээлээрге, сантехмонтажчылар кончуг багай ажылдап, эдээн хөй тудуг объектилерин дерилирин болгаш ажыглалга киирерин саададып турарлар. Хандырылга талазы-биле байдал база-ла эки эвес боон турар. Демир-бетон кылыглар чогундан бүдүн-бүдүн бригадалар ажыл кылбайн аңаа турар чоруктар бар.

Илеткелчи куду шынарлыг тудуг материалдарын берип турар «Тыва тудуг» трезинин дузалаар бүдүүлгелер комбинадының ажылдакчыларын шыңгыы буруу шапкан, Кызылда төп канализацияны дурген ажыглалга киирериниң чугулазын айткан, ол капитал тудугнун планының күүселдезинге болгаш хоорайның ниити ажылының моон ыңай өзүлдезинге улуг ужур-дузалыг.

Ам үеде тудуг организацияларының ажылын эде тургусканы-биле холбаштыр Чадаана «Көдээ тудуг» болгаш Кызыл «көдээ тудуг» ышкан тускай мергежилдиг эргелелдерни тургускулаан. Колхозтарга болгаш совхозтарга техниктиг дузаламчыны улам-на мергежилдиг берип турар апарган. Чуртталга бажыннарын төлевилел ёзугаар тудуп турар апарган. Суурларның тудуун планнаары өкижээн. СЭКП өбкомунуң V пленумунун доктаалын күүсеттишиаан, чамдык парткомнар болгаш райкүүскомнар көдээ тудугну удуртурун өкижиткен.

Республиканың совхозтарында чуртталга тудуу улуу-биле калбарган. Чүгле бо чылын совхозтарга чуртталга бажыннарын тударынга күүне 2570 мың рубльди берген. Бо чылын совхозтарның ажылчыннары 17 мың дөрбелчин метр чуртталга шөлүн алыр ужурлуг. Бажыннар тудуушкунун «Барлык», «Тиилелге», «Өөк», «Кок-Тей» совхозтарда эдээн чедиишкиниг чорудун турар. Ындыг-даа болза, совхозтарга чуртталга тудуунга берген акша-хөрөнги сентябрь 1-де чүгле 53 хуу шиңгээттинген, ынчаарга чуртталга шөлүн ажыглалга киирерин чүгле 40,7 хуу күүсеткен. Ылаңгыя «УТКА 25 чылы», «Найырал», «Тээли», «Межегей», «Элегес» совхозтар онза хожудап турар.

Парткомнарның болгаш райкүүскомнарның талазындан тудугнун чоруп турарын кошкак контрольдап турарының түнелинде чамдык районнарда берген акша-хөрөнгини ажыглавайн турар болгаш чуртталга бажыңарын ажыглалга киирериниң планын үстүрүнге чедирип турар. Маңаа холбаштыр илеткелчи Танды, Өвүр, Тес-Хем, Улуг-Хем, Барыын-Хемчик районнарны шугумчулээн.

Чамдык министерстволар болгаш албан черлери тудугну дыка багай чорудуп турарлар. Чижээлээрге, чуртталга тудуунга капитал салыышкыннарын ажыглаарының талазы-биле планны харылзаа эргелели—27 хуу, Чырыдыышкын министерствозунга—84 хуу, Тыва суг-ажыл-агыйы — 87 хуу күүсеткен.

Оон сөөлүнде эш Мендуме тудугнун техниктиг баазазының байдалынга доктааган. Тудуг туйбузун будүреринин 8 ай планын республикага ниитизи-биле 73,5 хуу күүсеткен. Бо байдал, ылаңгыя Шуурмак, Чадаана, Сарыг-Сеп, Туран улетпүр комбинаттарында эки эвес боон турар. Туйбу чогундан хөй тудуглар келир чылче шилчип турар, ынчаарга чаа тудугларны анаа-ла тудуп өгелевейн турар. Туйбу колхозчуларның, совхозтар ажылчыннарының, ылаңгыя мал ажылында кадарчыларның бажыңнарынга печка кылырынга четпейн турар. Туйбуну чыл дургузунда будүреринин өйү келген. Эптеп тудар демир-бетонну шиңгээдиринин айтырыын шиитпирлээр, мал кажааларын болгаш чуртталга бажыңнарын тударын механизастаар сорулга-биле механизастаттынган отрядтарны тургузарын шиитпирлээр херек.

Тудуг ажылдарының планын күүсединге чагыкчыларның ролүнүң дугайын чугаалааш, эш Мендуме олар боттарының хулээлгезин ам-даа эки күүсетпейн турарын айткан. Олар колдунда керээлер чарары-биле болгаш шынары багай документацияларны бээри-биле кызыгаарлап каап турарлар. Ындыг «хайгаракчы» чагыкчыга республиканың Министрлер Чөвүделиниң капитал тудуг килдизинин начальниги эш Иванов хамааржыр. Оон тудуг организацияларына акшаландырыышкынны бээрин 3—4 ай сонгаарладып турары система апарган. Документацияны чогуур өйүнде эвес болгаш куду шынарлыг берип турар, тудугнун хемчээлин бодал чокка планнап турар, ынчангаш тудуг кылып турар организациялар саң-хөө талазы-биле үргүлчү бергедээшкинге таваржып турар болгаш документацияны үргүлчү катап эде кылыр чорукка таваржып турар.

Түнелинде илеткелчи чуртталга айтырыын шиитпирлээри ажылчы чоннарның амыдыралын улам ыңай экижидеринге дузалаар. Партия организацияларының сорулгазы—тудуг ажылын боттарының холунга алыр, ону хүн бүрү удуртуру ол болур.

Чуртталга тудуушкуну бүгү улустун херээ, аңаа онза кичээнгейни салыр, эргежок чугула дузаламчыны аңаа ёй-шаанда көргүзер ужурлуг. Чуртталга бажыңнарын ажыглалга киирериниң графигин күүседири дээш дээштиг контрольду тургузар, дериг-херекселлерни ёй-шаанда бээрин хандырар, тудугларга организакчы болгаш масса-политиктиг ажылды экижидер, чуртталга тудуунун программазын чедиишкиниг күүседири дээш социалистиг чарышты улам калбартыр херек.

* * *

Чуртталга тудуунун темпизин дүргедедир, планын күүседир болгаш оон шынарын экижидер айтырыглар пленумга санал бергеннерни кичээнгейиниң төвүнге туруп турган.

Бир дургаарында СЭКП-ниң Кызыл хооркомунун секретары эш **П. Т. Киселев** сес алган. Бистин республикавыстың найысылалын сайзырадыр дугайында партияның Төп Комитеди болгаш Совет чазак доктаамал сагыш салып турар дээрзин ол онзалап демдеглээн. Бир эвес 1961 чылда Кызыл хоорайның чуртталга тудуунга 1,6 миллион ажыг рубль берген турган болза, а 1963 чылда ону 2,6 миллион ажыг рубль чедирген азы барык-ла бир миллион хире хөй рубльди берген. Оон ачызында чуртталга бажыңнарының тудуунун хемчээли өзүп турар. Тудуг участоктарында эштер Ельшова, Федотов оларның бригадалары дег план күүселдези дээш коммунистиг ёзу-биле бердингенин көргүзүп, ажылдап турар тудугжулар-даа хөй дээрзин эш Киселев бодунун чугаазынга демдеглээн.

Ынчалза-даа чуртталга бажыңнарын тудуп, ажыглалга киирип турарының ниити темпизи хоорайда оожум чоруп турар деп оратор маңаа билинген. Эткен сес айлар иштинде чуртталга бажыңнарының тудуунун чыл планын 46-ла, оларны ажыглалга киирериниң планы 37-ле хуу күүсеттинген. Тудугну организастан турарында четпестер дээш «Кызыл-тудуг» эргелелин (эш Нестеровскийни) ол шугумчулээн. 26-гы кварталда чуртталганың ийи бажыңнарын ажыглалга киирер дээниниң хуусаазы шагда-ла эткен. Оон кол чылдагааны болза тудугда күш-ажылды багай организастан турарында болур. Тудуг участоктарын тудуг материалдары-биле хандырары үзүктелип турар. Оон ужурунда сентябрьда ажылчыннар 7 шактыг ажыл хүнүнүн орнунга чүгле 3 шак ажылдаан. Демир-бетон кылыглары дыка саадап турар.

Тудугжулар ортузунда партийжи-политиктиг ажыл өкиживаан. Бо талазы-биле СЭКП-ниң хооркому-база-ла буруулуг. Коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкини удуртуп турарывыс дыка четпес деп, миннин чугаалааш, а пленумга илерээн четпестерни чайладырының хемчегларын СЭКП хооркому алыр дээрзин эш Киселев бузуреткен.

«Тыва-тудуг» трезинин начальниги эш **И. П. Безматерных** санал бергеш, Кызыл «Көдээ тудуг» болгаш Чадаана «Көдээ тудуг» эргелелериниң база Тожу районнун тудуг талазы-биле дээре ажылдарын демдеглээн. Ниитизи-биле көдээ тудугда сорулгалар бо чылын республикага чедишкиниг күүсеттинер дээрзин ол бүзүредип чугаалаан.

— Тудугнун шынарында, күш-ажылды организастан турарында четпестер, дугайында шугумчулелдер шын. Ону бодувуска хамаарыштыр чөптүг шугумчулел деп көрүп турар бис. Кижи күжү-даа, техника-даа четче ажыглаттынмайн турар. Тудугнун шынарына контрольду ону кылып турда-ла чорудар ужурлуг. Башкы институдунуң бажының ажыглалга киирери саадаан. Аңаа катап эде кылыышкыннар боон турган. Күүнениң акша-хөрөнгизинге-даа когарал болур, ажылдың ниити темпизинге-даа шаптыктыг шак мынды фактылар-биле моон сонгаар эптежир аргажок. Четпестер болза тудугжуларга негелде чок чоруктун, тудутта доктаамал удуртулганың четпезинин түнелинде болун турардыр. Чадаанага ыш үнер хоолай чок бажыңны ажыглалга киирип турган таварылга бар. «Көдээ тудугнун» Чадаана эргелели ындыг бажыңнарны элекке ажыглалга киирип болбас деп чүвени билир ужурлуг болгай-ла. Ынчангаш ажылга харыысалга дээш негелдени дыңыдар херек. Чагыкчы организациялар тудугнун чогуур үеинде болуру дээш боттары сагыш салыр, тудуг организацияларына дузалажыр ужурлуг — деп, эш Безматерных саналын доскан.

Барыын-Хемчик районнун «Мурнакчы» колхозунун даргазы эш **Х. Ч. Кудуруклай** бодунун көдхозунда тудуг дугайын чугаалаан.

— Тудугну калбартырының чугулазын амыдырал боду-ла негеп турар. Бистиң колхозувуста 130 тудугжулар доктаамал ажылдап турар. Олар бо чылын ийи хойжу бригадалар төптерин тургузуп, 2000 хой кирер кажааларны, чуртталганың 4 бажыңарын, 2 чунар бажыңы, 2 кызыл булуңну туткан, 24 бажыңны септеп, кладовкалап турар.

Тудуг ажылында хоочун-даа, аныяк-даа тудугжулар бар. Ылаңгыя 64 хардыг Кара-Донгак Чалзын тудугда ам-даа ажылдавышаан. Ол, дүрүм ёзугаар пенсионер болган, а ынчалза-даа тудугдан ол чарыгбаан, аныяктарны сорук кирер ажылдан, ажыл нормазын 150 — 200 хуу күүседип турар. Хоочун колхозчуларбиле аныяктарның каттышкан хуралын кылган бис. Хоочун мурнакчы кижилер боттарының оолдарын болгаш кыстарын күш-ажылче кыйгырып тургулаан. Аныяктарга ол дыка эки салдарны үзүп берген. Оларның колхоз бүдүүлгезинге киржилгези өкижип турар.

Чыл төнчүзүнге чедир тудугларны ам-даа чорудар бис. Ылаңгыя малчыннарга кур одарлар аайы-биле немелде бажыңнарны тудар, эрги бажыңнарның септелгезин үргүлчүлээр бис.

Хойжу бригадалар төптерин электрижидер болгаш радиожудар ужурлуг бис. Бо дугайында бистиң дилээвисти күүседириндеи республиканың «Сельэлектро» чери (эш Ондар) ойталап турарын кайгаар мен — деп, эш Кудуруклай шыңгыы шугумчулээн.

«Кызыл-тудуг» эргелелиниң начальниги эш **А. С. Нестеровский** сес алган, эргелелдиң тудугжулары бо чылын ажыглалга киирее чогуур 14 мың дөрбелчин метр бажыңнарның 7,5 мың дөрбелчин метрин дужаап турарын чугаалаан.

Ынчалза-даа бажыңнарны ажыглалга киирериниң темпизи оожум деп ол миннип турарын илереткен.— Сорулгаларны күүседир төлөде ажылчын күжүн немей организастаары чугула. 700 хире ажылчын херек. Бистеа ам 300 кижи бар. Ажылчыннарны четчир кылдыр эвилелдээш, ийи эдлеглиг ажылды организастаза чогуур. Тудугжулар ортузунга масса-политиктиг ажылды күштелдирери чугула — деп, ол саналдаан.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүделиниң чанында капитал тудуг килдизинин начальниги эш **Н. И. Иванов** тудугнун шынары дээш контрольду күштелдиреринин чугулазын онзалап чугаалаан. Чедир туттунмаан бажыңнарже улус чуртта́дып киире бээр таварылгалар Бай-Хаакка болуп тургулаан. Тудугжуларның мергежилин бедидер хемчегларни алырын ол чугулалап айыткан.

Тес-Хем колхоз-совхоз бүдүүлге эргелелиниң начальниги эш **С. С. Сонам** көдээ тудугга удуртулгада четпестерни узуткаарынче угландыр санал берген. Оон чугаалааны болза:

— Колхозтарда тудуглар кандыгдаа төлевилел чокка чоруп турар. Республиканың төлевилел организациялары колхоз тудугун чаңыс эдлеглиг болдурарының хемчээн алза чогуур. Оон ыңай көдээ тудугга техниктиг хандырылганы өкижидери чугула. Тудугнун хол-биле кылыр ажылдарын чиигедир, станоктар тургузар херек. Бистиң эонада тудуг ажылдарының хемчээли улам өзүп турар. Ынчангаш тудуг организациязын түргүсса чогуур.

Таңды партком секретары эш **М. М. Сухачев** бодунун районунда ажыл-агыйларның тудугунун байдалын чугаалаан. Дуржулга станциязында, «Элегес», «Межегей» совхозтарда тудуг планы 30 — 40-не хуу күүсеттингилээн чорукту ол четпес деп шүгүмчүлээн.

— Тудуг организациялары планны ажыл-агыйларга чылдың эгезинде-ле чедирген турары чугула. Бистеа ол ындыг эвес боон турар. Чамдык совхозтар бо чылдың тудуг планын май айда алгылаан болгай. Чуртталга бажыңнарының төлевилелинде улуг четпестер бар. Бай-Хаакта ийи-ийи аал ишти чуртта́ар бажыңнарны чуртта́кчылар холуп турар. Оларның кужиялары мырыңай аргажок бичин. Оон ыңай тудуг участоктарының базаларын экижитсе чогуур. Бай-Хаактың тудуг участогунуң мастерскаязы-даа, пилорамазы-даа чок боон турар.

Тожу райкүүском даргазы эш **О. К. Оолак**, Сибир-трансспецтудуг трезинин № 3 тудуг эргелелиниң начальниги эш **Ф. С. Цуканов**, Бии-Хем партком секретары **Ю. С. Катков**, Тыва Күртөлевилел эргелелиниң начальниги эш **В. А. Харламов**, республиканың Министрлер Чөвүделиниң чанында тудуг болгаш архитектура талазы-биле эргелелдиң начальниги эш **В. И. Ровнов** олар база пленумга санал бергилээн.

СЭКП Тыва өбкомунун бирги секретары эш **С. К. Тока** делгеренгей чүве чугаалаан.

Чуртталга бажыңнарынга болгаш уруглар албан черлеринге чонуң негелдези хүн бүрүде өзүп турар. Депутаттарга чоннуң тургузуп кээп турар айтырыгларының барык-ла 90 хуузу ол дугайты боон турар. Чуртталга бажыңнарының, уруглар садтарының, ясилериниң тудугларын калбартырының болгаш дүргедедириниң чугулазы моон безин тодаргай көстүп турар-дыр деп эш Тока онзалап айыткан.

Чуртталга тудуун калбартыры чүгле тудуг организацияларының эвес, а бүгү-ниитинин херээ. Бүдүүлге, албан черлериниң удуртукчулары, партия, профэвилел, комсомол организациялары чуртталга бажыңнарының, уруглар албан черлериниң тудугларынче шуут боттары сагыш салып, дузалажып ажылдаар ужурлуг деп оратор айыткан.

Тудуг планын айның, кварталдың, чылдың эгезинден тура-ла күүседирин чедип алыр херек. Ынчангаш көдээде-даа, хоорайда-даа бүгү-ле чуртталга тудугларынче доктаамал сагыш салып ажылдаарынче, масса-политиктиг, культура-чырыдыышкынны болгаш организастыг ажылдарны ол бүгү ажыл-агыйжы болгаш политиктиг сорулгаларга холбаштырып чорударынче пленумнун киржикчилериниң кичээнгейин эш Тока угландырган.

Пленум бо айтырыгның талазы-биле доктаалды хүлээп алган.

Коммунал ажыл-агый министерствозунун АТК-зының чолаачызы эш Иван Антонович Мишин чүк сөөртүүрүнүң онзалдазын үргүлчү-ле ажыр күүседир чолаачыларның бирээзи кижи. Ол бодунун эдилеп турар машиназынга кончуг камныг, ынчангаш септелге чокка эдилеп, күүрүненин акша-хөрөнгизинге улуг камналганы берип турар.

Коммунист эш Мишин министерствонун автоажыл-агыйының коллективинде мактал-хүндүткели чедип алган. Ол бүдүүлгени, ында ажылдап турар кижилерни эки билир болгаш партия-күүрүне контролюнга дузалаар белүкте улуг ажылды кылып турар.

ЧУРУКТА: чолаачы И. А. Мишин.

Фото И. ЦЕЛИЩЕВТИИ.

Бүдүүлге өөредилгезинче кичээнгей салыр

Барыын-Хемчик районнун Тээли он бир чыл бүдүүлге өөредилгелиг школазының коммунистери боттарының отчёт-сонгулдалыг хуралынга чылгаш, эткен отчёттуг үеде партия организациязының ажылын чугаалажып көргеннер.

Школага өөредилге-кижизидилгелиг ажылды өкижиринче угланган чамдык чугула хемчегларни партия организациязы школа дирекциязыбиле кады боттандырып чоруткан. Башкыларның ниити билиин болгаш педагогиктиг мергежилин бедидер талазы-биле чамдык боттуг ажылдарны кылып, оларның өөредилгезин организастаан. Өөредилгениң шынчарын бедидер сорулга-биле эң эки өөредилге дээш чарышты класстар аразынга калбартып, ону чогуур организастыг хемчеглер-биле быжыглап келген. Өөреникчилернин бүдүүлге өөредилгезин өкижидер талазы-биле чамдык түүлдер кылдынган болгаш өөреникчилер бригадалары «Тээли» совхозтуң шөлдеринге кукуруза, ногаа, картофель өстүржүп, комбайннар септелгезинге безин киржип турганнар.

Бо бүгү чоруттунган хемчеглер өөредилге-кижизидилгелиг ажылга чогуур салдарны чедирген. Школаның ниити өөредилге шынары 1961-62 өөредилге чылынга деннеэрге 17 хуу бедээн.

Бир эвес партия организациязы башкылар ортузунга партийжи-политиктиг болгаш организакчы ажылды эки чоруткан турган болза, школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылы моон-даа шынарлыг болуп, хөй-хөй четпестер чайлаттынган турар ийик дээрзин санал берген коммунистер демдеглээннер. Партия организациязы башкыларның болгаш техниктиг ажылдакчыларның өөредилгезинче кошкак кичээнгей салып келген. Политиктиг ажылдың кошкак тургустунганын парторганизацияның хана солунунун үнмейн турганы безин тодаргай херечилеп турар.

Партия организациязы башкыларның профэвилел, комсомол организацияларын, өөреникчилерниң комсомол болгаш пионер организацияларын багай удуртул, оларның күжүн өөредилге-кижизидилгелиг, политмассалыг ажылдарже мөөнневейн келгенин коммунистер шугумчулээн. Башкыларның аразында ажылынга ээ-харыысалга чок ийи-чаңгыс кижилерни, оон иштинде коммунист Дүмен-оол ышкаштарны партия организациязы, школа дирекциязы ёй-шаанда хемчег албайн, эдип, чазавайн келген.

Тээли он бир чыл школазының башкыларының болгаш ажылчыннарының аразында партия кежигүннүге кирип болур төлептиг кижилер бар турда-ла, бүдүн чыл иштинде чүгле 2 кижини партияга хүлээп алган чорук парторганизацияның школа коллективинге салдары ам-даа чавыс дээрзин көргүзүп турар.

Школада бүдүүлге өөредилгезинде улуг четпестерни коммунистер шугумчулээннер. Эткен өөредилге чылында, ылаңгыя чайгы үеде школачыларның практиказынга таарымчалыг байдал тургустунмаанындан эдээн хөй өөреникчилер бүдүүлгеге ажылдаваан. Ол дээрге өөредилге программазының бир чугула кезээ күүсеттинмээни ол-дур. Өөреникчилер бригадалары ажылдаар тускай турлаларны кылып алыр дугайында өөреникчилернин инициативазын школа дирекциязы, парторганизация багай деткип, совхоз дирекциязы оларны тудуг материалдары-биле хандырбаанындан ол сорулга күүсеттинмээн. Уругларның бүдүүлге өөредилгезин ынчаар харыысалга чок көөр чорукту болдурбас ужурлуг.

И. КАЛГА-ХОО.

Иви фермазынга чорааш

Тожу районнун «Май 1» көдээ ажыл-агый артелиниң иви фермазының туруш байдалы-биле, ивижилериниң амыдырал-чуртталгазы-биле таныжар, СЭКП ТК-ның июнь Пленумунун шиитпирлерин таныштырар, лекция, беседа кылыр сорулга-биле Чазылар тайгазында иви фермазынга чораан бис.

Иви фермазынга дөрт хонуп четкен бис. Ферма колхоз төвүнден барык-ла 280 километр хире ырак тайгада турар. Колхоз тургустунганындан эгелээш, он ажыг чыл дургузунда колхозтун иви малы Кызыл-Дыттыг деп черге туруп келген. Ында иви одары баксырап, барык-ла төне бээрге, иви фермазы Чазылар тайгазынче бо чайын көшкен болгаш ивилерни ийи бөлүк кылдыр одарладып турар. Фермада 3102 баш, оон иштинде 719 баш төрүүр ивилер бар. Бо чылын төрүүр 100 баш ивилерден 90 иви анайларын алыры планнаттынган болза, херек кырында 98 анайлар менди камгалаттынып алдынган. Күүрнеге 2660 кг эзт дужаары-биле 400 ивилерни тускай одарладып, семиртип турар.

Иви фермазында 28 кижи 10 майгын болгаш чадыр өлерде чуртта́ан, чылдың дөрт эдлеглеринде одар солуп көжүп чоруур. Кыжын безин олар 2—3 катап одар солуп көжер. Ындыг нарын байдалга тургаш-ла малдың баш санын өстүрер, оон чаш төлүн менди камгалап доруктурар, ивилерни алыг, беру болгаш өскедаа араатаннардан камгалаар дээш иви малчыннары кызымак ажылдап турар.

Кадыр-берт тайгаларга кыш, чай чок иви малдаары белен эвес ажыл. Ындыг турбуже колхоз баштаар чери, партия организациязы, көдээ Совет иви малчыннарының амыдыралчуртталгазынче чогуур кичээнгей салбайн турары хараадаанчыг.

Фермада радиоприемник эткен чылын үрелген. Ону септедири-биле колхоз төвүнче чоруткан хевээр читкен. Малчыннарның чагыткан солун, сеткүүлүн ёй-шаанда чедирбейн турар. Ферма-биле радиохарылзаалы чок. Малчыннар шай, таакпы, от, далган болгаш өске-даа хереглээн чүүдлерин хандыртынар аргажок апаар таварылгалар хөй. Чаңгыс черге турар турум суур чок болганындан малчыннар чунар бажынга чунар аргазы берге. Фермада медицина ажылдакчызы база чок.

Тожу партком, райкүүском, колхоз баштаар чери, партия организациязы, Ий көдээ Совет иви малчыннарының амыдыралынче кичээнгей салып, оларның хереглеллерин үзүктел чок хандырарын иви малчыннары иегеп турар.

С. САМИЯ.

Таарымчалыг-даа, культурлуг-даа

Кызылдың үлетпүр бараанларының № 1 төп магазинниң белен хептер салбыры септелге соонда ажылдап өгелээн. Эде кылыышкын соонда ол салбыр садып алыкчыларга таарымчалыг болган. Ол дээрге кызылчыларга чугула белек-тир.

Эде кылырының мурнунда ол салбырның ниити тургузуу таарымча чок, эки дериттинмээн, культурлуг садыгны эки организастаарының негелдезинге дүүшпес турган. Садыгның улуг эвес залы бараанларны калбак ассортимент-биле көргүзүп делгээринге-даа, садып алыкчыларның бараанларны шелээн шилип алырынга-даа таарымча чок турган.

Садып алыкчыларга таарымчалыг байдалды тургузар төлөде, салбырның садыг шелүн алгыдыр эде кылыры негеттинип турган.

Садыг залының дээвиирин, ханаларын дозулуг будук-биле будаан, шалазын ленолеум-биле шыпкан, чырыткызын таарыштырган.

Кызыл горпозунун бирги салбырының директорунун оралакчызы В. И. Брежнева мынча деп чугаалап турар:

— Ам бо салбырда байдал таарымчалыг болгаш культурлуг апарган. Рига заводунда кылган садыг дерилгелери: эр, хереэжен платьелерге, даараан кылыгларга, бөрттерге тускай шкафтар, шил прилавкалар тургустунгулаан. Садып алыкчыларның боттарынга херектиг бараанларын шилип алырынга, оларның бараанларны хостуг кирип көөрүнге дыка эптиг апарган.

Салбырның эргелекчизи А. В. Гончарова бо дугайын улуг өөрүшкү-биле чугаалаан турар:

— Тудугжуларның бистин салбырывыстын мындыг эки кылдыр кылып бергенинге өөрүп турар бис. Мурнукузунга дешнээр-даа чүве чок эки болган. Ам бүгү барааннар садып алыкчыларга шуут көстүп турар, бараан бүрүзүнде өртектер бижиттинген, садыг залы улгаткан. Садып алыкчыларга хеп хемчээр черни кылган.

Салбырда хөй янзы барааннар: чижээ, эки шынарлыг кышкы, күскү эр тоннар, хереэжен кижилерниң 44—54 дугаарлыг янзы-бүрү өңнерлиг кышкы, күскү, чайгы тоннары, эр костюмнер, чүвүрлер, даштыкы хөйлеңнер, бөрттер, хереэжен платьекостюмнер делгеттинген.

Салбыр катап ажылдап өгелээн соонда план күүселдези бедээн, ийиле хүннүн дургузунда белин 9 мың рубль ажыг түңнүг барааннар саттынган. Ол дээрге планны 113 хуу күүсеткени ол болур.

— Барааннар хөй болгаш эки шынарлыг-дыр. Бодумга таарыр күскү тонну шагда-ла садып алыксаан кижи мен. Ам-на күзелим боттанды — деп, чүк АТК-зының диспетчери эш Л. П. Красинская улуг ханыышкынбиле чугаалаан турганын дыңнаан бис.

Хөй-хөй садып алыкчылар хереглээн барааннарын чээлиге ап турар. Чижээ, тудуг ажылчыны В. И. Чистякова кышкы тонну, бызаңчы М. Л. Семин 94 рубльдиг костюмун, чолаачы М. Я. Курбанов улуг өртектиг костюмну, «Көдээ тудугнун» тудугмонтаж эргелелиниң мастери П. Г. Коваленко 249 рубльдиг кышкы тоннун садып алган. Чээли-биле бараан ап турарларның саны көвүдеп турар.

Н. ВАСИЛЬЕВ.

Күш-ажылчы кижилер

Мында кадыг ажылды кылырын хереэженнер боттары-ла дилеп, харын ол күзелин чедип ап-даа турарлар. Бо болза Улуг-Хем районнун Жданов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчу хереэженнери-диз.

Эш Байыр Кызыл-Уругнун баштааны 11 кижи июль айның 19-да сес чүк машинаны турар гаражты даш-биле тудуп өгелээн. Ам ук тудугнун ханазын доскан болгаш өөрүгазын салып, кырын дуглап, эжиин, сонгаларын кылып турар.

Тудуг ажылында эштер Б. Кызыл-Уруг, Дөңгүвейн, Серин, Умалдай, Кара-Кыс олар чамдык эр кижилерден-даа артык ажылдап турарлар. Бо тудугжу хереэженнер күскү хөй кыргылдазынга база киржип турарлар.

Н. ЛОПСАН.

АЛТАЙ КРАЙ. Колхозтарда болгаш совхозтарда чигир свёклазының ажаап алыышкыны чоруп турар. Хөй-хөй ажыл-агыйлар В. Светличныйның аргазы-биле хол күш-ажылын ажыглавайн свёкланы өстүрүп турар.

Чигир свёклазының Киевте эртем-шинчилел институдунуң Бийскиде дуржулга-селекция станциязында механизаторлар болза свёкла ажаап алыр шууштурулгалыг комбайнга транспортёрну таарыштыр кожуп алган. Ол чорук свёкла борбактарын комбайнда кожуп каан тергеге ол-ла дораан чүдүрүп чоруур арганы берип турар.

ЧУРУКТА: Дуржулга станциязының шөлүнде шууштурулгалыг комбайн-биле фабриканың чигир свёклазын ажаап ап турары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Эрткен чылдың четпестерин катаптап болбас

СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң шиитпирин күүсеттишаан, политиктиг чырыдышкынның системазында чаа өредилге чылынга белеткелди «Тээли» совхозта парторганизация салбырларның база школаларда башкыларның аайы-биле, тускай эртемниглернин, механизаторларының билиин барымдаалап, четчелеп чоруткан.

Эрткен өредилге чылында ниитизи-биле янзы-бүрү хевириниң 9 бөлүмнери 132 дыңнакчыларлыг ажылдап турган. Үшкү салбырның партия эге организациязының чанында турган СЭКП төөгүзү өренир бөлүм (пропагандизи И. С. Бичелдей), бирги салбырның Эвр-Хавак сүт-бараан фермазында СЭКП төөгүзү өренир бөлүм (пропагандизи Х. Д. Комбу) программаларын эки доосканнар. Оларның кичээлдери дыңнакчыларга үргүлүү-ле солун эртип турган болгаш кичээлдер өредилгениң эгезинден төнчүзүнге чедир үзүктелиишкин чокка организастыг эрткеннер.

Ынчалза-даа совхоз девискээринге турган бөлүмнериң ажылының шынары, ылаңгыя район душкени-биле холбаштыр баксыраап, дыка хөй бөлүмнер ажылын эренгейлеп, өредилге түңнелдеринге чедир кичээлдерни хөй удаа үзүктелдиргеш, өредилгениң төнчүзүнде «доозулган» деп түңнелдер үндүргенин чаа өредилге чылының четчелээшкининиң үезинде дыка хөй дыңнакчылар хомудап турганнар. Бо талазы-биле Тээли ортумак школазында башкылар коллективинге коммунистиг кижизидилгениң үндезиннерин өренир бөлүмнүң, Тээли суурнуң ажылчын, албан-хаакчыларынга, сельпога турган бөлүмнер түңнел кичээлдер кылбааны тодаргай чижек болур.

Дыка хөй бөлүмнериң составы холушкак турган. А чамдык дыңнакчылар хөй санныг бөлүмнерге (СЭКП төөгүзүнүң, техниканың, агрономиянын, зоотехниянын) бөлүмнеринге кирип алгаш өренин турганнар. Ооң уламындан кичээлдер үзүп, кылыр ажылына база чардыгын турганы-биле бөлүмнериң составын болгаш кичээлдериң шынарын баксыраткан. Ындыг таварылга колдууунда-ла көдээ салбырларда бөлүмнер бүрүзүнге-ле хамааржыр.

Чаа өредилге чылынга белеткелдиң үезинде политиктиг өредилгениң хевирлерин коммунистернин болгаш партия кежигүнү эвестерниң шилип алырынга дузалаар дээш кижи бүрүзү-биле чаңыстап чугаалажып турган, оларның эки-туразын барымдаалап чоруткан. Бо өредилге чылында «Тээли» совхозтуң партия организациязының девискээринге 235 дыңнакчыларлыг янзы-бүрү хевириниң 11 бөлүмнери тургустунган. Оларның 105-жи коммунистер болуп турар.

Марксисчи-ленинчи теорияны 11 коммунистер болгаш партия кежигүнү эвестер боттары өренирлер. Элээн хөй кижилер пропагандистер болгаш методиктиг чөвүлел кежигүннери болуп база заочно өренип турар. Политиктиг чырыдышкынның утка-шынарын улам ыцай экижидериниң, амыдырал-биле, коммунистиг тургузуушкунуң тодаргай сорулгалары-биле ооң харылзаазын экижидери, марксисчи-ленинчи теорияны, экономиктиг билиглерни пропагандаларының чыгдынган дуржулгазын эки ажыглап турган, бөлүмнериң дыңнакчыларына бедик билигни базаринге дузалаар сорулгабиле методиктиг чөвүлелдиң составына 18 санныг дээди эртемниг кижини киирип, анаа төөгү башкыларын, агрономнарны, эмчилерни болгаш зоотехниктерни, инженерлерни хаара түткүлаан. Оларның ажылының утка-шынарынын, сорулгаларының дугайында баштайгы организастыг хуралын база чыылдырган.

Бо өредилге чылында совхозтуң партия организациязы чүгле бөлүмнер тургузары-биле кызыгаарлаттынмайн турар. Будүрүлгелер, салбырлар аайы-биле ажылчын аныяктарны кежээки школаларга хаара тудар талазы-биле ажылды күштелдирип турар. Эрткен өредилге чылында Тээли болгаш Кызыл-Даг суурларга эвээш санныг аныяктар кежээки школаларже хаара туттунган болза, бо өредилге чылында Тээли, Бай-Тал, Кызыл-Даг суурларда кежээки школаларга өренир аныяктарның саны 229 четкен. СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң негелделерин совхозтуң ажылчын аныяктары ханызы-биле билип, өредилгеже оларның сонуургалы көдүрүп турары-биле холбаштыр будүрүлгелерде, салбырларда, школаларда, албан черлеринде партия, комсомол болгаш профэвилел организациялары, будүрүлге удуртукчулары болгаш школалар директорларының хевирлерин коммунистернин болгаш партия кежигүнү эвестерниң шилип алырынга дузалаар дээш кижи бүрүзү-биле чаңыстап чугаалажып турган, оларның эки-туразын барымдаалап чоруткан. Бо өредилге чылында «Тээли» совхозтуң партия организациязының девискээринге 235 дыңнакчыларлыг янзы-бүрү хевириниң 11 бөлүмнери тургустунган. Оларның 105-жи коммунистер болуп турар.

Марксисчи-ленинчи теорияны 11 коммунистер болгаш партия кежигүнү эвестер боттары өренирлер. Элээн хөй кижилер пропагандистер болгаш методиктиг чөвүлел кежигүннери болуп база заочно өренип турар. Политиктиг чырыдышкынның утка-шынарын улам ыцай экижидериниң, амыдырал-биле, коммунистиг тургузуушкунуң тодаргай сорулгалары-биле ооң харылзаазын экижидери, марксисчи-ленинчи теорияны, экономиктиг билиглерни пропагандаларының чыгдынган дуржулгазын эки ажыглап турган, бөлүмнериң дыңнакчыларына бедик билигни базаринге дузалаар сорулгабиле методиктиг чөвүлелдиң составына 18 санныг дээди эртемниг кижини киирип, анаа төөгү башкыларын, агрономнарны, эмчилерни болгаш зоотехниктерни, инженерлерни хаара түткүлаан. Оларның ажылының утка-шынарынын, сорулгаларының дугайында баштайгы организастыг хуралын база чыылдырган.

Бо өредилге чылында совхозтуң партия организациязы чүгле бөлүмнер тургузары-биле кызыгаарлаттынмайн турар. Будүрүлгелер, салбырлар аайы-биле ажылчын аныяктарны кежээки школаларга хаара тудар талазы-биле ажылды күштелдирип турар. Эрткен өредилге чылында Тээли болгаш Кызыл-Даг суурларга эвээш санныг аныяктар кежээки школаларже хаара туттунган болза, бо өредилге чылында Тээли, Бай-Тал, Кызыл-Даг суурларда кежээки школаларга өренир аныяктарның саны 229 четкен. СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң негелделерин совхозтуң ажылчын аныяктары ханызы-биле билип, өредилгеже оларның сонуургалы көдүрүп турары-биле холбаштыр будүрүлгелерде, салбырларда, школаларда, албан черлеринде партия, комсомол болгаш профэвилел организациялары, будүрүлге удуртукчулары болгаш школалар директорларының өредилгеге бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны тургузуп бээри оларның инициативазын деткиири чугула.

«Тээли» совхоз ышкаш делгем девискээрни эзлеп турар ажылагайның хөй санныг ажылчыннарының иштинде бижикти билбес болгаш биче билир чогуур назылыг кижилер база бар болуп турар. Оларны өредири-биле шыырак билиглиг болгаш мергежилдиг культармейжилерни шилип тургаш, суурларны бөлүктеп, кудумчулар, фермалар, хойжу бригадалар аайы-биле бижик өредир бөлүмнерни тургузарын парткомга болгаш Тээли көдээ Советтиң күүскомунга чугаалашкаш, хөй санныг культармейжи башкылар-биле керээ чарып ажылдап эгелээннер. Бо айтыыр талазы-биле партияның эге организацияларының секретарьлары болгаш комсомол комитеттеринин, ооң эге организацияларының секретарьлары шиитпирлиг хемчеглерни ап, культармейжилериниң ажылынга негелдени болгаш контрольду тургузуп, дузалаар сорулгабиле методиктиг чөвүлелдиң составына 18 санныг дээди эртемниг кижини киирип, анаа төөгү башкыларын, агрономнарны, эмчилерни болгаш зоотехниктерни, инженерлерни хаара түткүлаан. Оларның ажылының утка-шынарынын, сорулгаларының дугайында баштайгы организастыг хуралын база чыылдырган.

Бо өредилге чылында совхозтуң партия организациязы чүгле бөлүмнер тургузары-биле кызыгаарлаттынмайн турар. Будүрүлгелер, салбырлар аайы-биле ажылчын аныяктарны кежээки школаларга хаара тудар талазы-биле ажылды күштелдирип турар. Эрткен өредилге чылында Тээли болгаш Кызыл-Даг суурларга эвээш санныг аныяктар кежээки школаларже хаара туттунган болза, бо өредилге чылында Тээли, Бай-Тал, Кызыл-Даг суурларда кежээки школаларга өренир аныяктарның саны 229 четкен. СЭКП ТК-ның июнь Пленумунуң негелделерин совхозтуң ажылчын аныяктары ханызы-биле билип, өредилгеже оларның сонуургалы көдүрүп турары-биле холбаштыр будүрүлгелерде, салбырларда, школаларда, албан черлеринде партия, комсомол болгаш профэвилел организациялары, будүрүлге удуртукчулары болгаш школалар директорларының

Өредилгениң организастыг болгаш чаңгыс аай корум-чурумнуг болуру — ол дээрге будүрүлге, албан черлеринде болгаш школаларда, салбырларда партия эге организацияларының секретарьлары партия чырыдышкынының шынарын бедидер, өредилгениң баштайгы хүннеринден эгелээш бөлүмнериң дыңнакчы бүрүзү долу киришкен турзуп дээш өредилгениң организастыг эгелээринче кол кичээнгейни угландырган турарындан хамааржыр.

А. АДЫГБАЙ,

«Тээли» совхозта партком чанында политчырыдышкын кабинединиң эргелекчизи.

Улуг Октябрьга белек кылдыр

Нина Ивановна ажыл-херек дээш дескел чок-ла кижи. Ооң-биле ужуражыр, чугаалажыр дээн кижи эрте, ажыл шагы четкелекте чеде бербес болза, ол шагда-ла арлы бээр, чаа бараан-сараан дээш хоорай адаанда садыг баазазынче дүрген-не чоруптар.

Шынап-ла бо удаада ажылдап турар салбырында ол чок болган. Ол хүн чүгле ажыл шагы төнүксей бергенде, саазынар туткан эргелекчи бо чедип келген.

— Нина Ивановна, олчалыг чораан бе?

— Шору-шору, чаа барааннар келген, дыка саададым. Машина, транспорт-биле өй-шаанда хандырар чүве болза, бүгүн-даа эккелдирип ап болур чүве-дир ийин — деп, бир садыгжы кыстын айтырыынга ол ынчаар харылады.

Кызылдың үлетпүр барааннары садар № 1 магазинниң галантерея салбырының эргелекчизи Нина Гребейникова 22 чыл дургузунда садыг шугумунга ажылдап, хереглекчилериниң мурнунга ак-сеткилдиг бараан болуп келген. Нина Ивановнаның эргелеп турар салбырында беш садыгжы ажылдап турар.

— Эргелекчивис-биле кады ур-ле ажылдап келген бис. Ажыл дээш негелделиг, туруштуг, сөглээн сөзүнге ээ болур кижи. Чоонган бис, өскелерден дора деп бе? Өске салбырлар-биле чаржып тургаш ажылдаар, коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп атты чедип алыр дишкенивистен бээр бүдүн чартык чыл эрткен. Ол күзеливис чоокта чаа боттанган. Бистиң галантерея салбырыга коммунистиг күш-ажылдың бригадазы деп бедик атты тывыскан — деп, ол салбырның база бир садыгжызы эш Олейникова чугаалады.

Бо бичии коллектив эп-найыралдыг. Эш-хуузунуң-даа, ниити коллективиниң-даа мурнундан кым-бир кижи ажыл талазы-биле ажыктыг санал-сүме үндүрер болдур, ону ыяавыла эчизинге чедир күүседирин кызаралар. Ол бедик ат дээш демисежир саналды Нина Ивановна бир катап үлетпүр барааннарының салбырының садыгжыларының ниити хуралынга көдүрүп үндүрген. Ооң саналын коллектив кежигүннери шупту деткээннер.

Культурлуг садыглаашкын, хереглекчилерге эптиг-эөлдек, арыг-шевер ажылдаар, ай планнарын күүседир, хууда-даа, ниитиниң-даа амыдыралының талазы-биле бот-боттарынга дузалажыр деп шиитпир ындыг турган. Хүлээнген херек күштүг, сөглээн сөс — эөлиг дижир- Нина Ивановна, ооң коллективи сөглээн сөзүн эөлеп шыдаан. Бо салбыр бараан саарылгазының ай планын чедир күүсетпейн барган таварылга черле турбаан. Чижээ, чамдык саннар бо-дур: майның планын 112 хуу, июнь, июльдуун — 148, а августуун—114 хуу күүсеткен.

Бар барааннарны бүгү-ле хевирлер-биле чаа септеп кылган витриналарга делгеп, шупту чүве турар туружунда, шевергин, харын-даа көрүштүг, каас-чараш, садыгга келгеннер дораан-на үнүксевес, бортан бодунуң хереглээн кандыг-бир чүүлүн ыяавыла садып алгаш чанар. Аксысөзү эөлдек-эвилен, дыңнаңгыр коммунистиг күш-ажылдың бо коллективиниң ажыл-ижин каш сөс-биле допчулап чугаалааргa ындыг-дыр.

— Ам бо хүннерде бүгү улустуң чаңчыл болган улуг байырлалы — Улуг Октябрьның 46 чыл оюнга төлептиг ужуражыр дээш еске салбырлар-биле база боттарывыстың аравыста социалистиг чарышты калбарткан бис. Ноябрь 1-ге чедир ай санының саарылга планын 120 хуудан кудулаппас деп бистиң ам хүлээлгевис ындыг. Ооң ыцай чарышка бирги черни база катап хевээр эөлээр дээш демисежир бис — деп, Нина Ивановна чугаалап турар.

Хөй чылда совет садыгга бараан болган эш Гребейниковаңы № 1 садыгның бүгү ажылдакчылары болгаш ону таныыр хереглекчилер-даа «бистиң Нинавыс» деп хүндүткелбиле адаар болдулар. Ындыг хүндүткелдиң эзин болур эргени Нина Ивановна ёзулуг-ла чаалап ап шыдаан.

Д. ЕНДАН.

ХАНДЫРЫЛГАНЫҢ БАЗА БИР ЧУГУЛА ЧЕРИНДЕ

Хоорайның чурттакчы чонунуң амыдырал-хандырылгазының черлери хүн бүрүде-ле улам-на көвүдеп турар. Бисте чунар бажың, гостиница, парикмахерская чижектиг коммунал-хандырылга черлери-биле чергелештир Кызылда хеп чуур чер базы ажылдап эгелээн.

Ол чер гостиницаларның, парикмахерскаяларның, школаларның болгаш еске-даа албан черлериниң, а ол ышкаш хоорайның ажылчын, албан-хаакчыларының чагыларын хүлээп ап турар.

Кызыл хоорайның коммунал ажыл-агый килдизинин шугумунда тургустунган хеп чуур чериниң мурнунда улуг перспективтиг сорулга салдынган. Ол черге хеп аймаан чууру, курганы болгаш базары бүрүнү-биле механизастаттынар. Анаа моон сонгаар хоорайның бүгү чонунуң чагын күүседир апаар. Ол чорук өг-бүленин база бир улуг ажылындан ажылчы хереженнернин хосталарынга чугула ужур-дузалыг.

Эрткен чылдың төнчүзүнден бээр ажылдап келген хеп чуур чериниң ажылдакчылары бо аралында чамдык бергелер турза-даа, организацияларның болгаш чурттакчыларының чагын күүседир талазы-биле багай эвес ажылдап келген. Чүгле июль айда безин курган деңзизи 11.900 кг ажыг хепти олар чүткен. Ылаңгыя аңаа чурттакчыларның киирип турар чагының улам-на көвүдеп турарын демдеглээри чугула.

— Бистиң коллективте чаарби хире кижи ажылдап турар бис. Ажылывыстың шынары багай эвес, бисте чагыг берип турар чамдык организациялар болгаш хамаатылар байырлал хүннерин таварыштыр өөрүп четтириишкинин илередип турганнар. Чоокта чаа Красноярск хоорайның хеп чуур чериниң төлөөлекчилери мацаа келгеш, чугган хептеривистиң шынарын эки деп демдеглээни өөрүнчүү болган—деп, хеп чуур чериниң директору эш Карпушина бистиң-биле беседазынга өөрүшкүлүг чугаалаан.

Ынчангаш ол чаа коллективтиг кежигүннери хереженнер ажылының баштайгы чедиишкинин быжыглавышаан, боттарының мурнунда салдынган сорулганы чедиишкиниг күүседири дээш улам-на шудургу ажылдап турарлар.

Ындыг болза-даа ук чериниң ажылында улуг четпестер база бар. Кызылда «Коммунитудугнуң» септелгетудуг эргелеп ооң бажыңын сөөлгү чылдар дургузунда чыл-чылы-биле улаштыр эде дерип, септеп келген болза-даа, ол ажылды ам-даа доозуп, күрүне комиссиязынга хүлээдип бербээн. Ылаңгыя кыштын соогу хүн тудум-на чоокшулап орар амгы үеде ол чериң улуг бажыңының чартык кезиин чылыдар батареялар кииртинмээн болгаш чедир кылдынмаан еске-даа ажылдар хөй болуп турар.

Бо ажылдарны харыылаар ужурлуг септелге организациязының удуртукчулары боттарының хүлээлгезин күүседип, ол чериниң чедир кылдынмаан ажылдарын эң дүрген доозарынче кичээнгейни күштелдирери чугула.

Ол ышкаш хеп чуур ажылды бүрүнү-биле механизастаарын хандырар сорулга-биле хепти кургадып базарынга хөлдүн ажылын бүрүн солуурун хандырар коландр, пресс дээр күчүлүг машиналарны болгаш еске-даа дерилгелерни бо чылдың планында көрдүгенин ёзугаар эккеп, тургузарын дүрүгедир хемчеглерни алырын Тыва АССР-ниң Коммунал ажыл-агый министерствозундан болгаш хоорайның коммунал ажыл-агый килдизинин удуртукчуларындан чурттакчылар улуу-биле негеп турарлар.

С. ЛОПСАҢ.

Хойжу бригадада

Барыын-Хемчик районунуң «Малчын» колхозу бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригаданы бо чылдың март айда организастаан. Ооң составында 8 колхозчу өг-бүле бактаап кирген.

Бригаданың бүгү кежигүннери бригада организастаттынганының баштайгы хүнүнден эгелээш эрешшудургу ажылдап турар. Бригада төвү Суг-Бажында ийи аал ишти чурттаар чуртталга бажыңын тудуп дооскан. Ам ында чүнар бажың тудуп турар. Чылгы-Өдээ деп черде 500 хой кирер кажааны, Кызыл-Уургай, Көк-Тей, Кызаа-Аксы ышкаш чазагларда мал төрүүр үеде ажыглаар дөрт чазаг кажааларны, Кара-Белдирде мал чуур ваннаны болгаш хой кыргыыр пунктунуң сарайын тудуп дооскан. Бригаданың кежигүннери амгы үеде мал кыштагладыышкынынга белеткелди чоруп турар.

И. УСПУН-ДОРЖУ.

Чагыдылгаларны дүргедедир

Ажылчы чонларның культуразы, билиг-медерели бедээн тудум-на, солуннарны, журналдарны чагыдарынга сонуургалы өскен. Моон бир тодаргай чижээн Барыын-Хемчик районда чагыдылгаларның чоруп турар байдалындан көрүп болур. Ооң баштайгы түңнелдери мындыг болган: ыраккы «Кара-Хөл» көдээ ажылагай артелиниң колхозчулары 1964 чылдың чагыдылгалары кылдыр 576 солуннарны, журналдарны чагыткан. Школаның партия эге организациязының секретары, башкы эш Х. Сержиимаа чонуң ортузунга чагыдылга тарадыр талазы-биле дээштиг суртаалчы, организакчы ажылды боттандырган. Боду 70 ажыг колхозчу өрегелерге барып турган, чагыдылгаларны бижиткен.

«Большевик» колхозтуң партия организациязы (секретары эш К. Эмер-Сарыг) чагыдылгаларны чедиишкиниг чоруткан. Чоң ортузунга солуннар чагыдылгазын организастаарынга Эрги-Барлык школазының директору эш М. Чыргал идепкейлиг киришкен, 14 санныг янзы-бүрү солуннарны, журналдарны чыл хуусаалыг чагыткан.

«Барлык» совхозтуң Хөнделеп салбырында партия эге организациязының секретары эш Дозураш 300 чагыдылгаларны тарадыр турган, 379-ту чагыткан. Ол салбырда эш К. Кан-оол 48 ажылчынга солуннар чагыдылгазын бижиткен. Кызыл-Мажалыкта кижи эмнелгезиниң, «Сельхозтехниканың» район салбырының, мал эмнелгезиниң, банк салбырының коллективтери солуннар, журналдар чагыдылгазын чедиишкиниг чоруткан. Район төвүнде парлалга чагыдылгазы чедиишкиниг чорбушаан, доостур чыгаан. Моон-биле чергелештир «Шекпээр», «Тээли» совхозтарның партия комитеттери солуннарын, журналдарын чагыдылгазын кончуг оожум чорудуп турар. Херек кырында чагыттырган солуннарын, журналдарның саны кончуг эвээш.

Кайда-ла партия организациязы чагыдылгаже сагыш салган турар болдур, ында парлалга чагыдылгазы чедиишкиниг чоруттуган турар. Чагыдылгаларны массалыг болгаш организастыг тарадыр болза, кандыг-бир солунну азы журналды чагыдып алырындан ойталаар кижи турбас ужурлуг. Чагыдылгаларны тарадыры дээрге, чүгле харылзааның штаттыг ажылдакчыларының хөрээ дээр болза шын эвес болур. Солун чагыдылгазы дээрге, идеологтуг ажылдың база бир чугула адыры-дыр.

Д. ОДАН-ООЛ.

Самолёт чалгыныың адаанда

Куску каан, аяс хүннерде ыыштарның бүрүзү хүннүң-не саргарып, дүшкүлеп эгелээн. Арыг иштинде чериң көрзүнү улам-на курган турар, ынчан өрт айыылы улгадыр. «АН-2» деп патруль самолёту республиканың дээринде ужуп чоруп турар. Сентябрьның 26-да самолёт Балгазынче углап алгаш, маршрудун шыңгыы сагып чоруп орган.

Самолёттүң чиге муркунда көк ыш шөйлүп үне берген турганын ужудукчу көрүп каан болгаш журналга «ышче баар» деп бижий шаап алган. Кызыл-Арыг суурнуң мурнуу-көөн талазынга өрт база катап кыва берген болган. Агаарга ужуп чорааш, өрттүң хемчээн тодарадып билгеш, дүрген өжүрер дугайында шиитпирни хүлээп алган.— Дуржулгалыг ийи парашютистерни өрт кыдыынче дужүрүп бадырган. Команданың инструктору И. Новик парашютистер Н. Смирнов биле В. Кушнерге парашюдун кедип алырынга дузалажып, хер-херекселиниң четче барын хынап турган.

Корабльдиң дуржулгалыг командири Х. Хопуя самолёдун өрт ужуне углап алгаш чоруп орган, ужарының дүргени 130 санга деңнежип чораан. Сиренниң ыыды база катап, ындыг-даа болза узадыр дыңналган — парашютистер самолётту каггаш, черже халып эгелээннер. Удаваанда-ла агаарга ийи ак майгынчыгаштар көступ келген. Бөлүктүң даргазы Смирнов «черге эки душтуғус» деп радиобиле медээлээн... Кызыл аэропорттуң оператаетиг салбырынга ындыг хүннер ам-даа болур чадавас, чүге дизе, өрт айыылы болур үе ам-даа төнмээн болгай.

Совет хамаатызы кижи бүрүзү арга-арыга чораан, өрт болдурбас дээш чурумнуг, серемчилелдиг болур ужурлуг. Ынчаарга өрт болу бээрге ону өжүренинге дыка хөй чарылга үнер, өрт күрүнеңи ыяш байлаанга улуг когаралды таварыштырар болгай.

Эштер! Улустуң байлаан камгалаңар!

В. ОЗОЛЬ,
Оперативтиг салбырның начальниги.

АЙТЫРЫГЛАРГА ХАРЫЫЛАР

Өскерликчилер интернационалы

Троцкизм чаа өңнүкту тып ап турар

Бистиң дыка хөй ёмчукчуларывыс мынча деп айтырып турар: Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчуларындан чаңгыс үзелдиг кижилерин тып алган IV интернационал дээр чогум чүү чүвел ол? Ол кажан тывылганыл, кымны наттыштырып турарыл, ооң үзел-бодалы болгаш сорулгазы чогум чүл? Моон адаанда парлаттынган чүүлде бо айтырыларга харыыны берип турар.

* * *

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынга болгаш коммунистиг өске-даа партияларга кыдат удуртукчуларның удур чорудуп турар калчаалыг кампаниязын амгы үениң троцкизминиң төвү болуп турар IV интернационал дээр чүүл бодунуң талазындан улам-на ханызы-биле чүүлдүгүнүп, таарзынын көрүп турар апарган. Марксизм-ленинизмниң ол эң каржы дайзынары-биле, дүржок чарылдырыкчылар болгаш политика талазынга буурааннар-биле — троцкистер-биле өннежип, куспактажыр чорук дээрге-ле, кыдат удуртукчуларның политиказын салчажыр аргажок кылдыр билдиңгирибиле тайылбырлап турар-дыр. Шынап-ла кыдат удуртукчуларның амгы үениң эң чугула айтырыгларының талазы-биле үзел-бодалдары, оларның авантюристиг, политиктиг угшии болгаш делегейниң коммунистиг шимчээшкинин сандарадырынче угланган чарылдырыкчы үүлгедиишкиннериниң арга-методтары-даа, троцкизмниң идеологиязынга болгаш үзел талазы-биле мөзү-шынарынгадаа кара-кайгамчык, төрелдешкек болуп турар.

Көөргеттинип, чарлаттынып турар IV интернационал деп чогум чүл ол ынчаш? Ындыг организация бар болуп турарын эскерген кижи колдуунда чок болгаш чүгле ККП-ниң догматиктериниң, ревизионистериниң орадаажыышкынының ачызы-биле чок черден бар кылдыр, бажын ол ковайтып келген. IV интернационалды азы ренегаттарның хөөктүрүп адаанды «Социалистиг революцияның бүгү-делегей партиязын» тургускаанын Троцкий-биле чаңгыс үзелдиг идегеттер 1938 чылда чарлааннар. Ол организация колдуунда-ла коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининден үндүр хөөглеттирген, кедергей барыын үзелдиг оппортунистернин, сектантыларнын, а харындаа анаа-ла политиктиг кезимелдерниң турлаа болу берген. Троцкизмниң хөртээргек «революсчу» шуугаазынынга тенип, ээдерээн чамдык экстремисчи хөөнүг идегеттер интеллигенциянын болгаш студентилерниң хүрээлеңнеринден база ынзар каттыжып кирип турганнар.

Ооң тургустунганы хүнден эгелээш-ле бөгүнге чедир IV интернационалды марксисчи-ленинчи партияларга өжөөргек кижилер башкарып турарлар. Делегейниң коммунистиг шимчээшкинин сандарадыр, компартияларны болгаш оларның удуртулгаларын хоптап-мегелээр, СЭКП-ни болгаш Совет күрүнени бактаар чорукту боттарының кол-ла сорулгазы кылдыр ол калчаалыг ренегаттар көрүп турган болгаш ынчаар амдаа санап турарлар.

Троцкисчи бөлүктер дөртен-бежен чылдарның дургузунда АКШ-ка, Мексикага, Чилиге, Боливияга, Аргентинага, Перуга, Эквадорга, Францияга, Италияга, Англияга, Голландияга, Японияга, Цейлонга болгаш өске-даа дыка хөй чурттарга боттарының бүжар бак үүлгедиглиг ажыл-чорудулгаларын кылып турганнар. Ынчаарга олар боттарының организацияларын (Чилиниң «Ажылчын революстуг партиязы», Боливиянын «Национал революстуг шимчээшкини» дээш ооң-даа өске) тургускан дугайын чарлааннар-даа болза, ол «партиялардың» болгаш бөлүктерниң хөй нуруузунга чүгле он шаа, а харын-даа — ийи-чаңгыс кижилер санаттының тургулаан. Ажылчын шимчээшкининиң хүрээлеңнеринде шургуп кирер, боттарының массалыг чөленгиижин тургузуп, боттарының талазынче профэвилелдерин элзидип киирер дээш троцкистерниң кылгылаан бүгү орадаажыышкыннары буурап дүшкен.

Ынчангаш бо хүннерде IV интернационалда бактаап турар бөлүктер — ажылчын ангыдан хоорулган, хагдынчак, эвээш санныг пропагандисчи чаштанчылар болуп турар-дыр. Коммунизмге удур үзел-бодалдарны өскүдерин кузеп турар буржуаз бөлүктерниң болгаш партияларның дузазы-биле олар троцкисчи литератураны, сеткүүлдерни болгаш солунчугаштарны парлап үндүрүп турар. Чижээлээрге, боттарының төп органын—«IV интернационалды», «Интернейшнл социалист ревюну»—АКШ-та, «Луча обреваны» — Боливияда парлап турарлар. Троцкистер үргүлчү-ле бүдүү үүлгетпишаан, ацы демиселинин айтырыгларының талазы-биле антимарксистиг үзел-бодалдарны ажылчы массаларга сыгаарын, коммунистиг партияларга болгаш оларның-биле холбаалыг ажылдап турар профэвилелдеринге оларны удурланыштыр тургузарын бар-ла шаа-биле орадажып турарлар.

Ажылчын ангының иштинден бодунга массалыг чөленгиишти тургузар дээш IV интернационалдың орадажыышкыннарының буурап дүжүүшкүннери ооң иштики сандараашкыннары-биле холбаалыг болуп турган болгаш ындыг болуп-даа турар. 1953 чылда ол ийи ангы бөлүглениишкинге — «Улустар аразының секретариадынга» болгаш «Улустар аразының комитединге» чарылган. Оларның баштайгызы 1961 чылда шуут башкаланып сандараан. Латинамерик троцкистер ооң үнүп чорупканнар. Ынчангаш Францияда, АКШ-та болгаш Аргентинада төптүг кылдыр тургустунган үш бөлүглениишкиннер ам бот-боттарының, «социалистиг ажылчын партиязы» деп адаттынган троцкисчи секталарның бирээзи: «IV интернационал болза шыңгыы иштики кризиске таваржып турар, ол ам элээн каш чылдарда үргүлчүлеп келген болгаш ону чинги-биле доп-дораан шиитпирлээр аргажок» деп миннир ужурга таварышкан. Чүвениң шынын чугаалаар болза, ренегаттарның интернационалы долузу-биле буурап дужериниң кес кырында келген.

Чогум-на ооң ужурундан ооң баштынары Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртулгазының бо үеде политиктиг уг-шиин троцкийжи төптүн үүлгедиишкиннерин катап диргизеринге ажыглап, ооң халбактаны берген-дир. Кыдат догматиктерниң болгаш ревизионистерниң «теориялары-биле» боттарының үзел-бодалдарының дөмейин IV интернационал бүгү-ле аргалар-биле чарлап турар. Ол 1960 чылда-ла Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчуларынга болгаш кежигүннеринге ажык чагаазын чоруткан. «IV интернационал... силерниң эгелээн маргыышкынындарга байыр чедирбишаан», ол «СЭКП-ниң болгаш бүгү делегейниң коммунистиг партияларының удуртукчуларының хөй кезиниң оппортунистиг концепцияларынга удур тулчуушкунга силерниң таланарда турар» деп ында чугаалаан.

Ук чагада онзалап демдеглээни болза, IV интернационал кыдат удуртукчулар-биле бир дөмей, ангыаңгы социал тургузуглуг күрүнелериниң аразынга тайбың кожа-хелбээ догунааашкынның политиказын болгаш чепсеглениишкинни дүжүрери дээш демиселди буруу шаап турар, Совет Эвилелиниң даштыкы политика талазы-биле угланыышкынын буруу шаап, чамдык чурттарның капитализмден социализмче тайбың ёзуби-биле шилчин болурунуң дугайында тезисти шын эвес деп санап, делегейниң компартияларының хөй нуруузун революстуг демиселден каапкан кылдыр буруудадын турар.

IV интернационалдың 1961 чылда болган алдыгы «бүгү делегей конгрези» СЭКП-ге болгаш өске-даа марксисчи-ленинчи партияларга удур, СЭКП-ниң XX болгаш XXII съездилериниң төөгүлүг шиитпирлеринге база 1957 болгаш 1960 чылдарның Москва чөвүлел хуралдарының документилеринге удур каржы нугулдаашкининиң байдалынга болуп эрткен. Ындыг болур дооста, Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчуларының амгы үеде көдүрүп турары ындыг шугаазыны ышкаш үүлдерге бүгү шугумчүлел үнделеттинген болгаш өл-ла чижектерни аңаа өскүдүп турган. «IV интернационал» дээр сеткүүлчүгешке ККП-ниң чөгенчиг теоретиктерин олар «пернаментилиг революцияның троцкийжи теориязы-биле чоокшулажы бергеннер» деп көгүдүп мактаан.

IV интернационалдың ренегаттары кыдат удуртукчуларны боттарыбиле дөмей үзел-бодалдыг-дыр силер деп санап алгаш, марксисчи-ленинчи партияларга удур демнежип хөделиринче оларны кыйгырып турганнар. Троцкийжилериниң ол шагар-ары өө ышкаш уязының күүскомунуң 1963 чылда болган 22-ги пленуму «кыдаттарга каттыжып алгаш, IV интернационал-биле кыдат эштериниң аразынга чаңгыс эп-сеткилдиг фронтуну тургузары дээш демисежириниң төөгүлүг сорулгазын үүлдүг деп көрген». Ол пленум Кыдаттың Коммунистиг партиязының удуртукчуларын эгиннеринден часкагылааш, олар болза «дыка хөй чыддар мурнундала IV интернационалдың көдүрүп турганы үүлдерин камгалап турарын» демдеглээн.

Кыдат догматиктерни болгаш ревизионистерни чаа эвилелчизи кылдыр тып алган өлүгленчек үндезиниг IV интернационалдың арыышырайы шак мындыг-дыр.

Ю. БОРКО.

Ю. Гагарин Парижтиң чанында ажылчын хоорайда

ПАРИЖ. (СЭТА). Бирги совет космонавт Юрий Гагарин генерал-лейтенант Н. П. Каманиниң болгаш ССРЭ-ниң Франциядa элчин чериниң ажылдакчыларының үелегези-биле Парижтиң чанында ажылчын хоорай Ивриге барып чораан. Он-он мун ажылчы чоннар ону байырлалдыы-биле хүлээп алган. Космонавтыны уткуп алган кижилернің аразында ФКП-ниң чингине секретары Морис Торез, ФКП-ниң чингине секретарының оралакчызы Вальдек Роше, ФКП-ниң Политбюро кежигүннери Жак Дюкло, Жаннетта Вермерш, Ивриниң даргазы сенатор Жорж Марран олар бар турган.

Тайбыңның хоралыг дайзыннары-биле чаңгыс хүрээлеңде

СОФИЯ. (СЭТА). Социализмге болгаш дешпилгеге шынчы күштер бүгү делегейге тайбыны камгалаар болгаш быжыглаар дээш, өлүм чок Ленинниң чарлаары янзы-бүрү социал тургузуглуг күрүнелер-биле тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның политиказын чорудар дээш шудургу болгаш чалбыыштыг демиселди чорудуп турар деп «Работническо дело» солун бижээн дээрзин БТА агентилел дыннаткан.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязында Совет чазактың кинрген сөөлгү саналларын хөй миллион кижилер түүлдүгүнүүшкүн-биле хүлээп алган. Бо саналдар болза амгы үениң кол болгаш чугула айтырыы—лепсегленишкинний бүгүнүнүн болгаш бүрүн дүжүрериң шиитпирлээриниче орукту улустарга айтыш турар тодаргай план болуруун ол солун демдеглээн.

Сөөлгү неделяларда, ылангыл ялролуг чепсектің шенелделерин чамдык-кезиктеп хоруур дугайында Москва Керээзин делегей парлалгазынга чугаалажып турарының үеэлинде Кыдаттың Коммунистиг партиязының болгаш Кыдат Улус Республиканың удуртулгазы тайбының эң хоралыг дайзыннары-биле чаңгыс хүрээлеңде турары хараадаңчыг-дыр деп «Работническо дело» солун бижээн. Ядролуг чепсектің чедип алыр дээр болдуунуң түткүлүнге кыдат удуртукчулар герман адаанзырактар-биле чаңгыс турушта болу берген.

Кыдат удуртукчулар социалистиг дем каттыштырылгазының дугуруштунган ниити шугумундан, делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң программалыг принциптеринден улам ырадыр атказрлап бар чыдар.

ККП-ниң удуртукчулары боттарының бар чылар оруунче өске улустарны болгаш акы-дуюма партияларны кинр тыырттар дээр ораллажышкычнарны кылып турары чаржынчыг болуп турар дээрзин «Работническо дело» солун түүнелинде бижээн. Бо хүннерде делегейнин коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкини марксизм-ленинизмнин улуг тугунуң адаанга бала-ла сырый каттышкан болгаш чаңгыс аай болган. Тайбың дээш демисел—бүгү коммунистерниң, делегейниң дешпилгелиг бүгү кижилериниң ыдыктыг хүлээлгези. Бистің бүгү планетавыстың улустарының эң калбак болуктери Маркстың-Ленинниң улуг херээнге шынчы, чайгылыш чок кижилер-биле кады бар чоруурун хүн бүрүзү бадыткап турар. Империалистер-даа, кыдат чарыдырыкчылар-даа оларны ол шын оруктан тайзып шыдавас.

Польшаның болгаш ГДР-ниң улустарының найыралының митингизи

ВАРШАВА. (СЭТА). Польшаның болгаш ГДР-ниң улустарының найыралының митингизи Варшавада культураның болгаш эртемниң ордузунуң конгресс залынга болган. ГСЧП ТК-ның бирги секретары, Күрүне чөвүлелинің даргазы В. Ульбрихтиге баштаткан ГДР-ниң партия-чазак төлөөлери митингиге киришкен. ПКАП ТК-ның бирги секретары В. Гомулка, Күрүне чөвүлелинің даргазы А. Завадский, премьер-министр Ю. Цираниевич, ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүннери болгаш секретарылары, чазак кежигүннери, кеску күрүне болгаш хөй-ниити ажылдакчылары, Варшаваның хөй-ниитизинің муң-муң төлөөлекчилери база-ла ол митингиге киришкен.

Митингиге В. Гомулка биле В. Ульбрихт чүве чугаалаан.

ГДР-ниң партия-чазак төлөөлери-биле Варшаваның чурттакчыларының ужуражышкыны социалистиг чурттарның бузулбас чаңгыс эвиниң өргүзүү болган.

Капиталдың чурттарында аңгы тулчуушкуннары

ГРЕК АЖЫЛЧЫННАРНЫҢ ОРГАНИЗАСТЫГ ДЕМИСЕЛИ

Сентябрьның 26-да чарлаан 24 шактыг ажыл соксадыышкынынга Афиныны, Волостуң, Патрың болгаш Грециянын өске-даа хоорайларының он-он мун ажылчыннары киришкен. Ол болза ажыл соксадыышкынын болдурбас дээн арге-чаргыгаларның ораллажышкыннары турза-даа, ажылчыннарның организастыг демисели болган. Ажыл төлевирин 20 хуурга бедидерінин болгаш пенсия алырының назы-харын кызырарының дугайында ниити негелдени чуртка улетпүрүүн янзы-бүрү адырларының ажылчыннары бир-ле дугаар идип үндүргени ол.

НИГЕРИ АЖЫЛЧЫННАРНЫҢ БҮГҮ-НИИТИ АЖЫЛ СОКСАДЫЫШКЫНЫ

Сентябрьның 28-те чуртта 700 профэвилел организацияларының кыгырыы-биле ажылчыннарның бүгү-ниити ажыл соксадыышкыны эгелээн. Ажыл төлевирин улгаттырар болгаш күш-ажылдың байдалдарын эжижидер дээн ажылчы чоннарның негелдезинге чазак харыы бербейн баарга, ажыл соксадыышкынын эгелээр дугайында шиитпирни хүлээл алган.

Нигерияның найысылалы — Лагос хоорайның хөй-хөй районнары каранғы турган—электростанцияларының ажылчыннары ажыл соксаткан. Ол ажыл соксадыышкыны бүгү чуртта профэвилелдериниң барык-ла 800 мун кежигүннерин хаара туда берип болур чалавас деп бодап турар.

АЖЫЛ ТӨЛЕВИРИН БЕДИДЕРИ ДЭЗШ

Перуда демир-орукчуларның ажыл соксадыышкыны эгелээн. Чурттуң төп кезээнде демир орук аргыжылгазы бүрүн соксаан. Демир-орукчулар ажыл төлевирин бедидерин негеп турарлар.

ТЕАТР АЖЫЛЧЫННАРЫНЫҢ ДЕМИСЕЛИ

Лондонуң кол театрларынга каасталгалар кылып турар 200 ажыг быжанчылар күш-ажылдың байдалдарын эжижидерин негевишаан, ажыл соксадыышкынын чарлаан. Театр мастерскаяларының каттыжышкынында кирип турар Лондонуң сес мастерскаяларының ажылчыннары оларның негелделерин бүдүрүлге эзлери хандырарын күзевейн турарыга улур ажыл соксадыышкынын кылыр бодап турарлар.

(СЭТА).

Партизан шимчээшкини өзүп турар

КАРАКАС. (СЭТА). Венесуэлада партизан шимчээшкинин узуткаар дээш Бентакурунуң чазаа калчаалыг ораллажышкыннарны кылып турар. «Кларин» солунуң дыннадып турары-биле алырга, чүгле партизаннар-биле демисежир дээш Фалькон штатта безин 5 мун солдаттарны мобилизастаан болуп турар.

ФРАНЦУЗ КОММУНИСТЕР ЧЕХОСЛОВАКИЯДА

ПРАГА. (СЭТА). Чехословакияның Коммунистиг партиязының чалаанын өзүгаар ФКП ТК-ның Политбюро кежигүнү болгаш секретары Жорж Маршеге баштаткан Француз Коммунистиг партиязының ТК-зының төлөөлери ында чедип келген деп, ЧТК агентилел дыннадып турар.

КУБА-БИЛЕ САГЫШ-СЕТКИЛ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫ

КАРАКАС. (СЭТА). Контрреволюстуг күштерниң амгы үеде Төп Американың чурттарында чорудуп турар, Кубаға удур чаа агрессиязының белеткели-биле холбаштыр Кубада революцияны камгалаарының венесуэл комитети Куба революцияны камгалаары-биле улам-на шиитпирлиг турзурунче Венесуэланың болгаш бүгү Латин Американың ажылчы чоннарын кыйгырган.

Бүгү-ле латин-американчылар Латин Америка чурттарының хамаарышпас чоруу дээш демисежир болгаш куба революция-биле болуунуң сагыш-сеткил каттыштырылгазын идередир ужурлуг деп, ол комитеттиң даргазы, Каракас университетинин профессору Умберто Кузика онзалап демдеглээн.

ЛЕЙБОРИСТЕРДЕ ТИИЛЭЭРИНИН ЫНАНЫЖЫ УЛУГ

ЛОНДОН. (СЭТА). Амгы үеде Англияның лейборисчи партиязы консерватитиг партияга болзарга, ам болур бүгү-ниити сонгуулдага тиилелге чедип алыр улуг ынаныштыг болуп турар. Ол дугайын хөй-ниитинин санал-оналының институдунуң «Дейли телеграф» солунга парлап үндүрген медээлериниң көрүп болур.

Доп-дораан сонгуулда болу берген таварылгада кайы партия дээш бадылаар силер дээн айтырыгга харыылаанларның 47,5 хуузу лейбористерниң талазында, 34 хуузу—консерваторларның талазында, 17,5 хуузу либераддарның талазында болган.

Селүүстээшкинде. Н. ОНДАР чураан.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агый чедишкиннериниң делгелгезинде

Кышкы сезон мурнуу чарында

ССРЭ-ниң улус ажыл-агый чедишкиннериниң делгелгезинде чайгы сезон доозулган. Чылдың эгезиндеи бээр делгелгеге чеди миллион хире кижи көрген, оон иштинде делегейниң бүгү-ле чурттарындан муң-муң даштыкы туристер база көрген.

Делгелгениң ажылын бүдүрүлге адыр аайы-биле эде тургузуп турар. Бо сезонның бүгү дургузунда аңаа 67 тематиктиг делгелгелерни болгаш көрүлделерни организастаан, 600 ажыг семинарны, эртем-техниктиг конференцияларны болгаш чаартыкчылар-биле ужуражышкыннарны чоруткулаан. Үлетпүрүүн, транспорттуң, көдээ ажыл-агыйның болгаш тудугның 67 мун хире тускай эртемниглери оларга киришкен. «Машинатудуу» павильонга чоруткулап турган, янзы-бүрү бүдүрүлгелерниң чаартыкчылары-биле ужуражышкыннар улуг чедишкиннерлиг болуп турган.

Октябрьның 1-ден эгелээш, бүгү эвилел-республика павильоннарын дужүргүлээн. Оларның бажыңнарының иштинде адырлар аайы-биле — кара металлургияның, электротехниканың, целлюлоза-саазынның, гидролизтың, газ үлетпүрүүнүң болгаш өске-даа талазы-биле павильоннарны организастагылаар. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязынга болгаш оон институттарынга үш павильон бээр. «Грузин ССР» дээн павильонга содьыларның чедишкиннерин көргүзер. Чаа павильоннар чазын ажыттынгылаар.

Күскү-кышкы сезонның бүгү дургузунда делгелгеге мурнуку хевээр улус ажыл-агыйының янзы-бүрү адырларының тускай эртемниглериниң семинарларын, тематиктиг делгелгелерни база чоруткулаан турар. Ол семинарларга чылдың төнчүзүнге чедир 50 мун хире кижи киржир деп турар.

(СЭТА).

Солуннар болгаш журналдар чагыдылгазы эгелээн

Бо чылдың октябрь 1-ден эгелээш, бистің чуртувуста 1964 чылда солуннар болгаш журналдарның чагыдылга бижидилгези эгелээн. Солун чагыдылгазынга бижидишкиннерни харылзаанның почта килдистери болгаш «Союзпечать»ның киоскилери хүлээп алыр. Оон аңгыда бүдүрүлгелерде болгаш тудугларда, колхозтарда болгаш совхозтарда, албан болгаш өвредилге черлеринде парлалга чагыдылгазынга бижидилге кылырының 280 мун черлерин ажыткан, оларга парлалганың 800 мун хөй-ниитичи тарадынчылары бижидилгени чорударлар.

Чараштыр иаастаан 6 миллион плакаттарны, афиштерни, чурумалдыг открыткаларны, каталогтарны парлагылаан, «Черниң спутниктери», «Өнүктерге аалдап», «Журналдарның арыннары-биле», «Ону бүгү делегей номчуп турар» деп аттарлыг ыыска метраштыг кинофильмнерни база үндүргүлээн. Ол бүгү үндүрүүшкүннер кижилерни солуннар-биле болгаш журналдар-биле таныштыргылаар.

Бистің парлалгавыска чон ынан. Бистің парлалгавыс—коммунистиг ниитилелди тургузуп турар совет кижилерниң патриоттуг ажыл-херектериниң чайынналчаң төгүчүзү, ол болза бүгү делегейге тайбың дээш улустарның демиселиниң чедишкиннерин калбаа-биле пропагандалап, партияның XXII съездизиниң салып бергени кайгамчык улуг сорулгаларын күүседиринче ажылчы чоннарны эвилелдеп турар. Эң-не сонуургалдыг болуп турар «Правда», «Известия», «Комсомольская правда», «Труд», «Сельская жизнь» болгаш өске-даа солуннарны чагыдып алыр талазы-биле совет номчукчуларның негелдезин хандырар дээш, ССРЭ-ниң Харылзаа министерствозу бүгү чүүлдерни белетиээн. Ол ышкаш «Коммунист», «Партийная жизнь», «Агитатор», «Международная жизнь», «Проблема мира и социализма» журналдарны чагыдып алыр талазы-биле база ындыг хемчеглер алдынган.

Социалистиг чурттарның солуннарынга болгаш журналдарына, ол ышкаш капиталистиг хөй-хөй чурттарның солуннар, журналдарына бижидишкиннер база үргүлчүлеп турар.

Чаа чылдан эгелээш, «Огонек» журналдың бижидиччилери мындыг немелдени алырлар: А. Н. Куприннин 9 томнуг чогаалдары болгаш Г. Уэллестің 15 томнуг чогаалдары.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының сентябрь 30-де хуралы

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корр. С. Лосев биле Г. Васильевтің дамчыдып турары болза:

Москва Керээзинің айыткан оруу-биле быжыг туруштуг чорууру—Кол Ассамблеяның бо сессиязының соңгаарладып болбас сорулгазы болур деп, КНО-нуң Кол Ассамблеязының пленарлыг хуралынга ниити чугаалажышкынга сентябрь 30-де чүве чугаалааш, Белорус ССР-ниң даштыкы херектер министри К. В. Киселев медеглээн. Күрүнелерниң хөй нуруузу тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынның болгаш кады ажылдажылганың оруунда кирген азы кирип турарын Белорус ССР-ниң төлөөлери таарзыныышкын-биле айтып тур деп, ол уламчылаан. «Соок дайынның» эрип турар доштарында тайбың доштарын Совет Эвилелинин күүлүг ледоколу баштап чоруп турарынга бистер чоргаарланып турар бис.

Улустарның салым-чолунга, тайбының салым-хуузукга чепсегленишкини бүгү-ниити болгаш бүрүн дүжүрер чоруктуң ужур-дузалыын К. В. Киселев онзалап демдеглээн.

Чепсегленишкини дүжүрер талазы-биле 18-тің комитединде кирип турар күрүнелерниң чазактар баштыңнарының чөвүлел хуралын 1964 чылдың бирги чартыында чыылдырар дугайында Совет Эвилелинин чаа, эгелекчи чоруу бо талазы-биле эки болдунар арганы ажыдып турар. Ам барыын үүкте чепсегленишкини дүжүрериниң удурланыкчылары ол айтырыгны практиктиг шиитпирлээриниң дайзынары кылдыр боттарын сойгалаваан чыткаш, чепсегленишкини дүжүрериниң айтырыын бот-бодунга таарыжыр кылдыр аайлап шиитпирлээрнинге шаптыктаары берге болур апаар деп, БССР-ниң төлөөзи чугаалаан. Ядролуг чепсектің шенелделерин кезик-чамдык хоруглаар дугайында Москва Керээзи—ол дээрге улустарның күрүнелериниң болгаш чазактарының баштыңнарының Аддис-Абебага болган конференциязының киржикчилери чурттар Африканың черинге колониализмнің когуй үзе узуткаарын чедип алырынга, даштыкының шериг базаларын узуткаарынга болгаш ол конференцияның өске-даа бүгү шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынга бүрүн шиитпирлиг деп, ол уламчылаан. Ук Керээ дайынның айылын чайлатпаан, чепсегленишкиннерни эндере бүдүрерин соксатпаан, ынчалза-даа ол Керээ кижи төрелгетеннің үндезин эргежыктарын хандырарының оруун биске айтып турар. Ол орук-биле чорууру дээрге хамыктың мурнунда Варшава керээзинің күрүнелери биле Соңгу атлантика керээзинің киржикчилери чурттарның аразынга халдашпас дугайында керээни чарарыдыр, хенертен халдаар чорукту чайладыр талазы-биле база ГФР-де болгаш ГДР-де даштыкы шериглерни кызырар талазы-биле боттуг хемчеглерни алыры-дыр.

Барык-ла 50 миллион кижи чурттакчылыг болуп турар 70 чедир девискээрлер ам-даа колониалдыг кулданыышкында турып турарын демдеглевишаан, чүдек-бужар колониалдыг ёзу-чуруумнарның артыышкынарын 1965 чылга чедир чер кырындан арыллыр узуткаарын белорус төлөө негээн. Мурнуу Вьетнамда байдалды К. В. Киселев тодаргай чугаалаан. Нго Динь Дьеминиң хан төгүүшкүнүүг ёзу-чуруму америк шериг дузаламчызынга даянмышаан, ол чуртту кедергей улуг хоругдал лагери болдурган-дыр деп, ол чугаалаан. КНО-га КУР-нуң дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузарын Белоруссияның төлөөлекчизи шиитпирлиг деткээн.

Куба улуска удур ам-даа кылбышаан турар айыылдыг үүлгедиглерже Ассамблеяның кичээнгейин К. В. Киселев угландырган.

Москва Керээзи—ол дээрге херектің угланыышкынче базым-дыр, ынчангаш мээң чуртум ол Керээге каттышкан деп, Нигерияның даштыкы херектер министри Вачуку медеглээн.

Африкан күрүнелериниң Аддис-Абебага болган конференциязы болгаш Москва Керээзи—сөөлгү үеде делегейниң эң-не чугула ийи болуушкынары-дыр деп, Бурундының оралакчы премьери болгаш кадык камгалал министри Масумбуко медеглээн.

Хүндүскү хуралга Индонезияның, Индияның болгаш Пакистанның төлөөлекчилери база-ла чүве чугаалаа.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының сессиязында

НЬЮ-ЙОРК. СЭТА-ның корреспондентилери С. Лосев биле Г. Васильевтің дыннадып турары болза:

КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVIII сессиязының ажылының үшкү неделязы эгелээн. Ассамблеяның пленумунуң ниити чугаалажышкынынга чүве чугаалавышаан, төлөөлериниң баштыңнары делегейниң эң чугула айтырыгларының талазы-биле боттарының чазактарының туружун тайылбырлап турарлар. Тайбының быжыглаар талазы-биле хемчеглер, чепсегленишкини дүжүрери, колониализмниң артыышкынларын узуткаары, садыглажылганы калбартырынга шаптыктап турар үүлдерни чайлыдыры—чугаалажып көрүп турар кол айтырыглар бо.

Эртенги пленарлыг хуралга Пакистанның, Иорданияның, Тогонуң болгаш Гвинеяның төлөөлекчилери чүве чугаалаан.

Пакистанның даштыкы херектер министри Эзульфикар Али-Хан Бхутто ядролуг шенелделерни хоругдаар дугайында Москва Керээзин чыыктың херели деп адаан. Ол баштайгы базымның соонда делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынче болгаш дайынның кыжаныын чайладырынче угландыр чаа базымнар эгелээр ужурлуг деп, ол чугаалаан. ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң болгаш АКШ-ның президентизи Дж. Кеннединиң чугаалаан үүлдеринге Пакистанның төлөөлекчизи байыр чедирген. Оон бодалы-биле алырга, ол үүлдер улам ынайгы шынгыы чугаалажыышкыннарга үндезин болуп турар.

Али-Хан Бхутто бодунуң чугаазынга Кашмир айтырыының талазы-биле Пакистанның болгаш Индияның аразында маргылдаага доктааган болгаш мурнуу-африкан республиканың эргечагыргаларының чорудуп турары аймак-сөөк ылгаар политиканы болгаш португали колонизаторларын Анголада үүлгедишкиннерин шынгыызыбиле буруу шапкан.

Москва Керээзинин эдаанда хол үжүктериниң саны — улустарның тайбынче түткүлүнүң тодаргай көргүзүү-дүр деп, Иорданияның төлөөлекчизи Абдель Монейм Рифаи чугаалаан. Тургустунуп келген таарымчалыг байдалды делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынче угланган чаа хемчеглерни алырынга ажыглаарынче ол кыйгырган. Иорданияның төлөөзи бодунуң чугаазының эдээн кезээн Палестина айтырыынга холбаштырган. Төрөөн черинден үндүр сывырткан араб дескеннериң халаптыг байдалынче КНО-нуң кичээнгейин ол угландырган.

Тогонуң даштыкы херектер министри Апедо Ама Жорж Африканың аныяк күрүнелериниң экономиктиг хөгжүүлделинин айтырыгларына болгаш колониализмниң артыышкынларын тура тырттарының айтырыынга доктааган.

Мээң чуртум Москва Керээзинге ат салган деп, Апедо Ама Жорж оон ынай чугаалаан.

Тайбын—ол дээрге кандыг-даа экономиктиг болгаш социал хөгжүүлдениң кол негелдези-дир деп, Гвинея республиканың даштыкы херектер министри Луи Лансана Беавоги медеглээн. Африкан чурттарның күрүнелериниң болгаш чазактарының баштыңнарының Аддис-Абебага болган конференциязының киржикчилери чурттар Африканың черинге колониализмниң когуй үзе узуткаарын чедип алырынга, даштыкының шериг базаларын узуткаарынга болгаш ол конференцияның өске-даа бүгү шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынга бүрүн шиитпирлиг деп, ол уламчылаан.

Беавоги бодунуң чугаазында КНО-нуң Айыыл чок чорук чөвүлелинге болгаш өске-даа удуртур органнарынга африкан чурттарның төлөөлеттирилгезин калбартыр сорулга-биле КНО-нуң уставын чаартырының дугайында негелдени салган.

Совет Эвилели болгаш социалистиг өске-даа чурттар африкан улустарның хамаарышпас чорук дээш демиселин дөзөөде хажык чок деткип турар деп, Гвинеяның төлөөзи демдеглээн.

КНО-га КУР-нуң дүрүм ёзугаар эргезин катап тургузарын ол түүнелинде негээн.

Хамаатыларның кичээнгейинге

1963 чылдың акша-бараан лотереязының алдыгы үндүрүлгезиниң талазы-биле ойнаашкыннарның тиражы 1963 чылдың октябрь 7-де Тула хоорайга болур.

35 разрядтарда тиражка 5.250.000 рубль түннүг 2.800.000 ойнаашкыннар таваржыр. Оон иштинде «Москвич» деп 35 автомашиналар, «Планета» деп 245 мотоцикльдер, 280 пианинолар, 2590 соодукчулар, 2800 хевистер, хеп чуур 1505 машиналар, 2730 дааранылга машиналары болгаш өске-даа эт-херексел база акша ойнаашкыннар бар.

Лотерея билеттерин ажаалга кассаларындан, магазиннерден, харылзаа бүдүрүлгелериниңден, кинотеатрларның кассаларындан, вокзалдарның, аэропорттун болгаш театрларның кассаларындан садып ап болур.

Лотерея билеттерин садып алырын утпаңар!

АЖААЛГА КАССАЛАРЫНЫҢ ЭРГЕЛЕЛИ

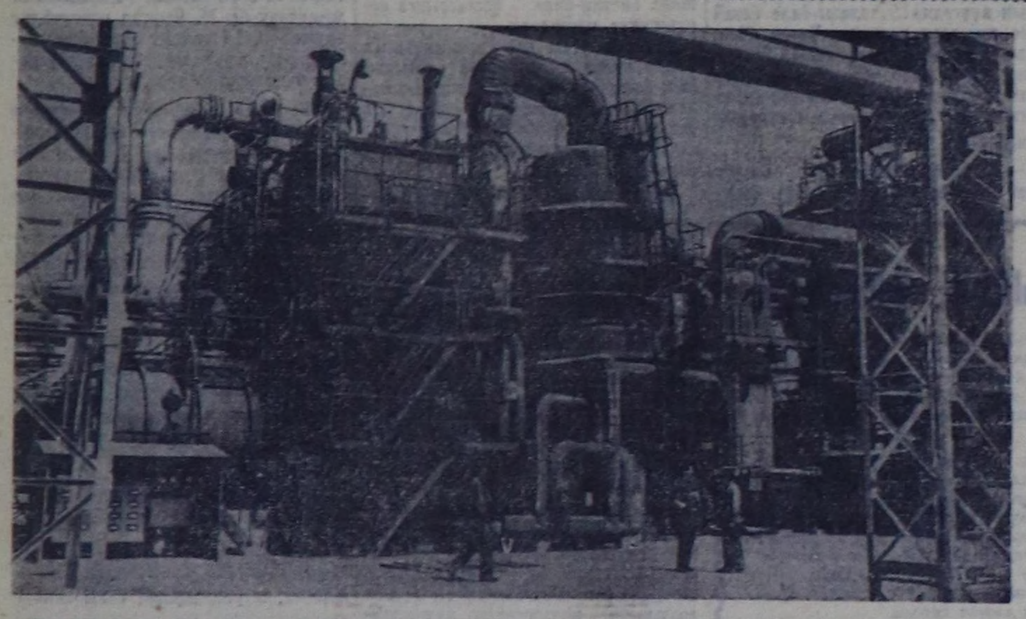

ЧЕХОСЛОВАК СОЦИАЛИСТИГ РЕСПУБЛИКА. Братиславаның чанында «Словнафт» комбинат — Словакияда аң улуг бүдүрүлге. Аажок улуг нефть шыгжакчылары, «Найырал» нефть дамчыдыкчызы-биле Совет Эвилелинден ынаар кирер «кара алдынны» болбаазырадырына болгаш арыглаарынга таарыштырган аажок улуг тургузулгалар 7 дөрбелчин километр черни дола берген. Ол чаа бүдүрүлге өзүп үргүлчүлеп турар.

ЧУРУКТА: бүдүрүлгениң девискээринде.

СЭТА-ның фотохрониказы.

КНО-нуң Кол Ассамблеязының сессиязында

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шетинкин — Кравченко көдүмчүзү, бажын № 3. Телефоннары: Редакторнуң 24 — 63, редакторнуң оралакчыларының 35 — 24, 25 — 38, идеология киллизинин 37 — 13; харылсалгалыг секретарьзын 23 — 35, өзүлээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизинин 25—38, 23 — 54, улегпүр бүдүрүлгезинин болгаш партийжи амыдырал киллизинин 22 — 64, чагаа, ажылчын болгаш өзүлээ корреспондентилер база совет хургузуг болгаш амыдырал киллистериниң 21 — 27, иштики информация киллизинин 20—60, бухгалтериянын 31 — 75, корректорларның 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефонче болгаар.

ТС—00713.

Культура министерствозунун типографиязы

Республикага АГААР-БОЙДУСТУҢ байдалы

Бүгүн республикага шокар булуттарлыг, чаашкын чок хүн болур. Хат өй-тавында, янзы-бүрү чүк угланыышкыныг. Агаарның температуразы: республикага—10—15, а Кызылга—10—15 градус чылыг.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«НАЙЫРАЛ»: «Он үшче дүне» 10, 12 шактарда. «Бир катап кузун, орте» 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Черлик кууллар» (делгем экранныг) 9.15, 11.15, 1.15 шактарда. «Дүнеки базымнар» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: Уругларга программалар 10 шакта. «Ыыстар хендир тараан» 2.30 шакта. «Ынакшыырынга чеже сестер херегил» 4.30, 6.30 шактарда. «Полецскинин тоолчургу чугаазы» 8.30 шакта.

«БОСТОК»: «Ыракта дүштүк» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.